EXPORTPERSPECTIEVEN VOOR DE NEDERLANDSE SLACHTKUIKENSECTOR IN DE KOMENDE JAREN

DEEL 6

EXPORTERENDE LANDEN IN DE EG

Interne Nota 294

Juli 1984

Niet voor publikatie - Nadruk verboden

Landbouw-Economisch Instituut
Conradkade 175 - 2517 CL Den Haag
Postbus 29703 - 2502 LS Den Haag
Telefoon 070 - 614161

INHOUD

	Blz.
WOORD VOORAF	5
OVERZICHT VAN DEELRAPPORTEN	7
DE SLACHTKUIKENSECTOR IN FRANKRIJK	9
DE SLACHTKUIKENSECTOR IN DENEMARKEN	35

WOORD VOORAF

De slachtkuikensector werd in 1982 en 1983 op wereldniveau geconfronteerd met een stagnerende afzet als gevolg waarvan voorraadvorming optrad en de prijzen van slachtkuikens aanzienlijk daalden. Ook de Nederlandse sector kwam daardoor in een moeilijke situatie te verkeren. Een situatie die zich een aantal jaren eerder ook al had voorgedaan. Tegen deze achtergrond vroeg het Ministerie van Landbouw en Visserij aan het LEI een onderzoek te doen naar de perspectieven voor de Nederlandse slachtkuikensector op middellange termijn.

Het doel van het onderzoek is:
- aan te geven welke kansen en bedreigingen er zijn op bestaande en nieuwe markten;
- sterke en zwakke punten te inventariseren van de Nederlandse slachtkuikensector in vergelijking met die van concurrerende landen;
- aanbevelingen te doen voor een versterking van de Nederlandse concurrentiepositie.

Het onderzoek is gebaseerd op beschikbare literatuur en statistieken aangevuld met schriftelijke informatie van Nederlandse ambassades en in 't bijzonder van Nederlandse landbouwattaché's in een groot aantal belangrijke in- en uitvoerlanden van slachtkuikenvlees.

De werkwijze en de resultaten van het onderzoek zijn besproken met een begeleidingscommissie bestaande uit:
Ir. P.L. Slis, Ministerie van Landbouw en Visserij (voorzitter),
Drs. J.J. Ramekers (idem),
Ir. W. van Grootheest (idem),
Drs. G.J. Arissen, Produktschap voor Pluimvee en Eieren,
Ir. M. De Bruyn, namens NEPLUVI,
Ir. C.J.G. Winkelmolen (idem).
De verantwoordelijkheid voor het onderzoek en de inhoud van de rapportering ligt uiteraard bij het Landbouw-Economisch Instituut.

Het onderzoek is uitgevoerd door een team van LEI-onderzoekers bestaande uit:
Drs. G.C. de Graaff (projectleider),
A. Pronk,
J.J. Verduyn,
Ir. J.J. de Vlieger,
Ir. B.W. Zaalmink.
In de beginfase heeft ook Drs. N. Hendriksen, toen nog doctoraal student aan de Katholieke Hogeschool Tilburg en thans werkzaam op het Ministerie van Landbouw en Visserij, aan het onderzoek meegewerkt.

De resultaten van het onderzoek zijn neergelegd in een serie deelrapporten volgens bijgaand overzicht. De landenstudies zijn gegroepeerd volgens geografisch gebied. De opzet van deze rapporten is zo veel mogelijk uniform. Verschillen in beschikbare informatie noodzaakten soms tot een gewijzigde opzet.

De rapporten van de afzonderlijke landen staan op zichzelf. Voor de importlanden is gekozen voor een beschrijving en analyse van produktie en afzet in de slachtkuikensector en van de vraag naar binnenlands en geïmporteerd pluimveevlees. Voor de exportlanden beperkt de analyse zich tot de produktie en afzet in de slachtkuikensector waarbij ook gekeken is naar de concurrentiepositie op de buitenlandse afzetmarkten.

Een samenvatting van de onderzoekresultaten alsmede conclusies en aanbevelingen voor bedrijfsleven en overheid zijn bijeengebracht in een afzonderlijk LEI-rapport dat als Mededeling 308 is gepubliceerd.

De Directeur,

Den Haag, juli 1984

J. de Veer

OVERZICHT VAN DEELRAPPORTEN

Deel 1. Landen in het Midden-Oosten en Afrika	
- Saoedi-Arabië (imp.)*	auteur: Ir. J.J. de Vlieger
- Arab. Rep. Jemen (imp.)	"
- Koeweit (imp.)	"
- Veren. Arab. Emiraten (imp.)	"
- Irak (imp.)	"
- Arab. Rep. Egypte (imp.)	"
- Nigeria (imp.)	"
- Zuid-Afrika (exp.)	J.J. Verduyn
Deel 2. Landen in het Verre Oosten	
- Singapore (imp.)	auteur: J.J. Verduyn
- Hong Kong (imp.)	"
- Japan (imp.)	"
- China (exp.)	"
- Thailand (exp.)	"
Deel 3. Landen in Noord- en Zuid-Amerika	
- USA (exp.)	auteur: A. Pronk
- Brazilië (exp.)	"
Deel 4. Landen in Oost-Europa	
- Hongarije (exp.)	auteur: Ir. B.W. Zaalmink
- Bulgarije (exp.)	"
- Tsjecho-Slowakije (exp.)	"
- USSR (imp.)	"
Deel 5. Importerende landen in de EG	
- B.R.-Duitsland (imp.)	auteur: J.J. Verduyn
- Verenigd Koninkrijk (imp.)	Ir. J.J. de Vlieger
- België (imp.)	Ir. B.W. Zaalmink
Deel 6. Exporterende landen in de EG	
- Frankrijk (exp.)	auteur: Ir. B.W. Zaalmink
- Denemarken (exp.)	Ir. J.J. de Vlieger
Deel 7. Nederland	auteurs: Team

* imp. = importerend land.
exp. = exporterend land.

1. ALGEMEEN BEELD

1.1 Land- en tuinbouw

De republiek Frankrijk telt ruim 53 miljoen inwoners op een oppervlakte van 55 miljoen ha. De bevolkingsdichtheid per km2 is 97, t.o.v. het gemidddelde van de EG is dit vrij laag.

De cultuurgrond neemt 59% van de totale oppervlakte in beslag. Van deze cultuurgrond bestaat 41% uit blijvend grasland en 54% uit bouw- en tuinland.

Het aantal agrarische bedrijven bedraagt bijna 1,2 miljoen met een gemiddelde grootte van 25 ha per bedrijf. Binnen de EG heeft alleen het Verenigd Koninkrijk een hogere gemiddelde bedrijfsgrootte.

Van de totale bedroepsbevolking is 9,5% werkzaam in de agrarische sector. Ook dit percentage is vrij hoog in vergelijking met de andere EG-landen.

Het aandeel van de landbouw in het nationaal inkomen bedraagt ongeveer 5,1%, dat eveneens weer hoger is dan het EG-gemiddelde.

Uit deze opsomming blijkt dat Frankrijk binnen de EG op landbouwgebied een belangrijke plaats inneemt, maar ook dat binnen Frankrijk de landbouw erg belangrijk is.

1.2 De positie van de pluimveehouderij

Het aandeel van de pluimveehouderij in de totale landbouwproduktiewaarde bedroeg in 1970 voor de slachtkuikensector 4,2% en voor de legsector 2,7%; in 1981 waren deze percentages opgelopen tot 5,4% en 2,9%. De produktie van pluimveevlees is in de periode 1970-1982 meer dan verdubbeld, van 637.000 ton tot 1.331 miljoen ton. Binnen de veehouderijsector neemt de pluimveehouderij een derde plaats in na de melkveehouderij en de rundvleesproduktie. De totale waarde van de pluimveeproduktie bedroeg in 1982 ruim 21 miljard Franc, waarvan de slachtpluimveehouderij bijna 13 miljard voor haar rekening nam.

2. PLUIMVEEHOUDERIJ

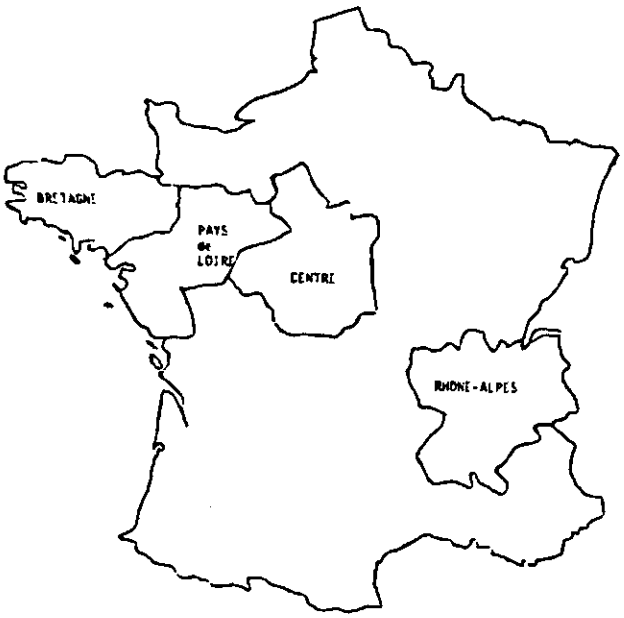
2.1 Structuur

In tabel 2.1 is de ontwikkeling van het aantal stuks pluimvee in de jaren 1972 t/m 1980 voor de verschillende categorieën weergegeven. Deze gegevens zijn afkomstig van decembertellingen en zijn qua betrouwbaarheid vergelijkbaar met de meitelling in Nederland.

Tabel 2.1 Samenstelling van de pluimveestapel (x miljoen) per 31/12 van het betreffende jaar

	1972	1974	1976	1978	1980
Slachtkuikens	65,07	66,66	71,36	78,67	78,02
Leghennen					
jonger dan 5 maanden	20,88	22,34	22,71	25,28	21,77
5 maanden en ouder	55,93	57,62	55,99	56,78	49,46
Parelhoenders	7,78	9,09	9,93	9,59	13,62
Kalkoenen	6,38	9,58	10,49	11,95	15,91
Eenden	8,15	7,61	8,23	8,90	6,99
Ganzen	0,98	0,93	0,94	0,95	0,96
Konijnen	35,83	33,43	27,36	27,65	.

Figuur 1.1 Voornaamste, slachtpluimvee producerende, departementen

Het aantal slachtkuikens is in de periode tot 1975 vrij stabiel gebleven, daarna vond er een vrij grote toename plaats tot aan 1978, gevolgd door een rustige periode. Hoewel niet af te lezen uit de tabel, heeft er na 1980 een explosieve groei plaatsgevonden van het aantal slachtkuikens. T.a.v. parelhoenders en kalkoenen is voor deze takken vanaf 1972 een geleidelijke groei waar te nemen.

De slachtkuikenhouderij is nu voor het grootste gedeelte geconcentreerd in Bretagne, waar ook de grote exportslachterijen zijn gesitueerd.

De uitbreiding van de slachtkuikenhouderij heeft voornamelijk in Bretagne plaatsgevonden. In tabel 2.2 wordt de regionale verdeling van slachtkuikens voor 1970 en 1981 weergegeven (zie ook figuur 2.1).

Tabel 2.2 Regionale verdeling van slachtkuikens en leghennen in procenten van de totale pluimveestapel

Regio	Slachtkuikens		Leghennen	
	1970	1981	1970	1981
Bretagne	28,5	46,8	32,7	38,1
Pays de Loire	13,8	17,5	5,0	6,6
Rhone Alpes	10,8	6,4	10,8	9,2

Uit deze tabel blijkt duidelijk, dat niet alleen bij slachtkuikens, maar ook bij leghennen een sterke uitbreiding in Bretagne heeft plaatsgevonden. Hoewel niet in deze tabel vermeld, gaat hetzelfde ook op voor de kalkoenenhouderij.

In tabel 2.3 is de ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur van de slachtpluimveehouderij weergegeven. Hieruit blijkt dat de uitbreiding heeft plaatsgevonden door eenheden van meer dan 25.000 kuikens. De in de afgelopen jaren gebouwde stallen hebben een oppervlakte van ongeveer 1.200 - 1.500 m2 en bieden dan ruimte aan 25.000 - 30.000 kuikens.

Tabel 2.3 Ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur in de slachtpluimveehouderij in Frankrijk

Hokcapaciteit	1970		1975		1980		1980(Bretagne)	
	aantal bedrijven	% pluimvee	aantal bedrijven	% pluimvee	aantal bedrijven	% pluimvee	aantal bedrijven	% pluimvee
500- 1000	1425	1,8	1068	1,1	1153	0,9	86	0,2
1000- 5000	5125	21,7	3548	13,0	3968	12,6	441	4,7
5000-10000	2043	24,2	1875	20,5	1901	16,6	311	8,4
10000-25000	840	21,7	1407	32,6	1749	34,1	557	35,6
25000 e.m.	165	11,7	307	19,0	558	29,8	293	49,6
Totaal	9637	81,1	8205	86,2	9329	94,0	1688	98,5
Totaal slachtkuikens (x miljoen)	54,7		61,8		78,0		26,0	
Aantal kuikens/ bedrijf	4604		6488		7864		15163	

2.2 De primaire produktie

Zoals hiervoor reeds is aangegeven, heeft de slachtkuikenhouderij met name in Bretagne de laatste jaren een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Dit houdt in dat een groot gedeelte van de bedrijven uit nieuwe stallen bestaat, waarin zeer efficiënt geproduceerd kan worden. Hierbij valt te denken aan eenheden van 25.000 - 30.000 kuikens, met een goede klimaatsregeling, waardoor er minder verwarmd behoeft te worden en de technische resultaten beter zullen zijn.

Er worden in Frankrijk in feite 3 soorten slachtkuikens geproduceerd, nl. het exportkuiken (diepvries, ± 1450 gram levend gewicht), het standaard-kuiken (± 1800 gram levend gewicht), dat op de binnenlandse markt als "vers" verkocht wordt, en de Label-kuikens, die nog zwaarder worden afgeleverd en als speciaal produkt worden afgezet.

De inrichting van de slachtkuikenstallen is vergelijkbaar met Nederland. Vaak worden voor Frankrijk en Nederland dezelfde fabrikanten ingeschakeld om de inrichting te verzorgen. In de nieuwere stallen is alles zoveel mogelijk gemechaniseerd. Verwarming vindt veelal plaats d.m.v. gaskappen of heteluchtkanonnen. De brandstof bestaat voornamelijk uit propaan en olie, het goedkopere aardgas wordt maar op een klein aantal bedrijven (± 5%) gebruikt als verwarmingsbron; dit omdat de overige bedrijven geen aansluiting hebben op het aardgasnet. Omdat bij de andere brandstofsoorten meer gebruik wordt gemaakt van plaatselijke verwarming i.p.v. ruimtelijke verwarming, hoeft dit niet te betekenen dat door het ontbreken van aardgas de verwarmingskosten veel hoger zullen zijn.

Warmteterugwinningsapparatuur wordt in enkele gevallen, m.n. in Bretagne, wel toegepast.

De stallen zelf (gebouwen) worden meestal in een goedkopere uitvoering gebouwd dan in Nederland. De investering is lager, omdat veelal een betonnen vloer ontbreekt en omdat er niet zoveel eisen aan worden gesteld dan in Nederland. Door de minder solide uitvoering zal de afschrijvingstermijn dan ook korter zijn dan de 20 jaar die in Nederland gebruikt wordt.

In tabel 2.4 wordt een overzicht gegeven van technische resultaten en de kostprijsopbouw van de verschillende soorten kuikens. Deze gegevens zijn afkomstig van I.T.A.V.I., die jaarlijks een enquête houdt onder slachtkuikenhouders. Deze gegevens zijn echter zeker niet representatief, omdat de grote exportslachterijen en de daarbij aangesloten kuikenmesters hier niet aan meewerken. Tevens dient hier vermeld te worden, dat de genoemde Franse bedragen excl. BTW zijn, waardoor een vergelijking niet zonder meer opgaat.

Toch is er met enige voorzichtigheid een aantal conclusies te trekken uit tabel 2.4, nl.:

- de technische resultaten in Frankrijk liggen ongeveer op hetzelfde niveau als in Nederland, zij het dat de sterfte in Frankrijk aan de hoge kant lijkt.
- de produktie per m2 staloppervlak was in 1982 in Frankrijk laag (in 1981 19,4 kg), mogelijk veroorzaakt door de beginnende produktiebeperking/ leegstandsperiode van ongeveer 18 dagen.
- de voerprijs in Bretagne is laag: in Nederland was in 1982 de slachtkuikenvoerprijs incl. 4% BTW f 77,55, in Frankrijk (voor export) incl. 4% BTW f 75,20. Dit levert voor Frankrijk een winst op van ± 5 cent per kg.
- de investeringen voor gebouwen zijn in Frankrijk nogal wat lager. Daarentegen wordt in de inventaris iets meer geïnvesteerd dan in Nederland. De totale huisvestingskosten zijn lager dan in Nederland. Voor de berekening van huisvestingskosten wordt nu uitgegaan van de berekeningsmethodiek die door de consulentschappen in Nederland wordt gevolgd. (Tabel 2.5).

Tabel 2.4 Technische en economische resultaten van de slachtkuikenhouderij in Frankrijk t.o.v. Nederland

	1977		1982							
	export	standaard	export		Nederland	Standaard			Label	
						Bretagne		overig		
Eindgewicht	1350	1800	1400		1590	1780		1780	2150	
Lengte mestperiode	43	53	43		47	50		50	89	
Bezetting	24	16	22		21	18		16	10	
Produktie/m2/jaar	195	130	171		192	168		132		
Sterfte	2,5	3,5	5		4,3	5		5	25	
Voerconversie	1,93	2,08	1,99		1,99	2,05		2,08	3,20	
Kuikenprijs	0,95	0,95	1,27	(= 0,52)	50	1,38	(56,6)	1,45 (59,5)	1,62	(66,5)
Voerprijs	1,25	1,25	1,763	(=72,30)	76,30	1,798	(73,77)	1,86 (76,32)	1,62	(66,47)
Investering stal/m2	167	174	250	(= 103)	210	250		250	250	
Investering inventaris/m2	83	86	125	(= 51)	50	125		125	125	
Kosten per 1000 kg afgeleverd gewicht										
Kuiken	720	530	907	(327)	330	775	(318)	815 (334)	753	(309)
Voer	2410	2590	3508	(1439)	1518	3686	(1512)	3869 (1587)	5184	(2127)
Verwarming	75	80	188	(77)	70	207	(85)	207 (85)	257	(105)
Gezondheidszorg	60	70	71	(29)	22	80	(33)	80 (33)	115	(47)
Water en elektriciteit	10	10	33	(14)	19	33	(14)	33 (14)	33	(14)
Vang- en laadkosten	30	30	70	(29)	21	70	(29)	70 (29)	70	(29)
Overige kosten (excl. huisvesting			15	(6)	46	15	(6)	15 (6)	20	(8)
Totale kosten			4792	(1921)	2026		(1997)	(2088)		(2639)

Tabel 2.5 Huisvestingskosten in gld. per m2 per jaar voor Frankrijk en Nederland (1982)

	Frankrijk	Nederland
Investering gebouw (incl. BTW)	121,50	210,00
afschrijving (5%)	6,08	10,50
rente (Ned. 10%, Frankrijk 13%)	7,90	10,50
onderhoud (2%)	2,43	4,20
Totaal gebouw	16,41	25,20
Investering inventaris (incl. BTW)	60,00	50,00
afschrijving (10%)	6,00	5,00
rente	3,90	2,50
onderhoud (3%)	1,80	1,50
Totaal inventaris	11,70	9,00
Totaal huisvestingskosten/m2/jaar	28,10	34,20

De rente in Frankrijk lijkt erg hoog, maar wanneer met de inflatie (11%) rekening wordt gehouden, resteert een reële rentevoet die lager is dan in Nederland.

- de kuikenprijs in Frankrijk is hoger; dit wordt veroorzaakt doordat hier de rente levende have bij inbegrepen is.
- strooiselkosten heeft men in Frankrijk niet, omdat deze gecompenseerd worden door de opbrengst van de mest.
- tegenover de lagere elektriciteitskosten staan de hogere verwarmingskosten in Frankrijk.

Samengevat kan men stellen dat de primaire kostprijs van het diepvrieskuiken, dankzij de lagere voerprijs en de lagere huisvestingskosten in Frankrijk ongeveer 10 - 15 cent per kg lager zullen zijn dan in Nederland, met daarbij de volgende kanttekeningen:

1. De Nederlandse kostprijs is gebaseerd op een gemiddelde met een zeer grote spreiding. Er zijn natuurlijk ook Nederlandse kuikenmesters die een lage kostprijs weten te bereiken.
2. De gegevens van Frankrijk hebben betrekking op nieuwe bedrijven, die over het algemeen goed en efficiënt kunnen produceren. In Nederland behalen de nieuwe bedrijven eveneens goede resultaten.
3. De kostprijs zegt nog niets over de arbeidsopbrengst die de kuikenmester weet te behalen. Helaas zijn er geen gegevens bekend over de opbrengstprijzen in Frankrijk.

In vergelijking met 1977 lijkt het dat het exportkuiken nu iets meer in gewicht is toegenomen, het standaardkuiken daarentegen is iets lichter geworden.

Als gevolg van de moeilijkheden bij de afzet is vanaf mei 1982 een produktiebeperking doorgevoerd. Voor de kuikenmesters betekende dit een langere leegstand (van 15 dagen in 1981 naar 18 dagen in 1982), een lagere bezetting van 22 naar 20 dieren/m2 en een verlaging van het afleveringsgewicht van 1450 naar 1400 gram. Deze factoren te zamen betekenen een produktiebeperking van 15% op jaarbasis. Opvallend is echter dat naast deze lagere benuttingsgraad het ITAVI voor 1982 tevens uitgaat van slechtere technische resultaten t.o.v. 1981, zoals b.v. een hoger sterftepercentage (5% i.p.v. 3,8%) en een hogere voederconversie bij een lager gewicht (1,99 t.o.v. 1,98). Of deze trend naar slechtere technische resultaten op waarheid berust, is niet na te gaan.

Uit tabel 2.4 blijkt eveneens het verschil tussen de kostprijs van het standaardkuiken in Bretagne en het standaardkuiken in de rest van Frankrijk, nl. de lagere voerprijs en de betere technische resultaten in Bretagne.

T.a.v. de huisvesting geldt dat er geen verschillen zijn tussen export, standaard en label, en dat daarom de kosten per m2 ook hetzelfde zijn. Wel zullen de huisvestingskosten per kg anders zijn door de verschillende bezettingsdichtheden.

Ten opzichte van het standaardkuiken dat niet in Bretagne wordt geproduceerd, lijkt het dat Nederland daarmee in de primaire fase zeer goed kan concurreren. Omdat de grootste uitbreiding in Bretagne heeft plaatsgevonden, zullen we ons daarop moeten oriënteren.

Hiervoor is aangegeven dat er 3 verschillende typen slachtkuikens geproduceerd worden. Wanneer men deze in kwaliteiten gaat opsplitsen, verkrijgt men acht categorieën, nl.:

1. coquelet: dit is het haantje van een legras dat wordt afgemest op een gewicht van ± 950 gram.
2. export: diepvriesprodukt, levend gewicht ± 1400 - 1450 gram.
3. standaard - 7 weken
4. standaard - 8 weken

   (3 en 4: o.a. Vedette, Hybro, Arbor, Starbro, Hubbard)
5. marque of qualité: vleesras met hoog afleveringsgewicht tot 2100 gram.
6. label rouge: speciaal produkt, vaak met uitloop, lange mestperiode tot 2200 gram.
7. label liberté
8. bresse

   (7 en 8: traditionele rassen)

Uit deze opsomming blijkt dat er in Frankrijk vele kwaliteiten onderscheiden worden, waarbij alleen het exportprodukt als diepvries verkocht wordt. De kwaliteiten onderscheiden zich van elkaar door de wijze van huisvesting, de voersamenstelling, leeftijd en eindgewicht, en het ras of merk kuiken.

Voor de label kuikens zijn een aantal richtlijnen opgesteld. De aanleiding voor de produktie van dit soort kuiken is de vraag van de consument naar een wat rijper (ouder) dier, waarvan de gezondheid goed gegarandeerd is, met een zo natuurlijk mogelijke voeding. Dit heeft uiteraard consequenties voor de huisvesting, voersamenstelling, gezondheidszorg, etc. Ook dient er een goed controle-apparaat aanwezig te zijn. Deze controle begint bij de vermeerderingsbedrijven en kuikenbroederijen door het Sécretariat de la Commission nationale des Labels d.m.v. herkomstcertificaten. Bij uitkomst in de broederij worden de kuikens gemerkt. Dit vleugelmerk behoudt het kuiken tot aan de consument.

Ook voor de bedrijfsvoering worden een aantal regels gesteld, zoals:

- niet meer dan 12.000 kuikens per bedrijf.
- niet meer dan 3 koppels per bedrijf, met een maximum aantal van 4400 dieren per koppel.
- na schoonmaken en desinfectie dienen de stallen minimaal 15 dagen leeg te staan.
- bij buitenuitloop moet elk dier minimaal 2 m2 ter beschikking hebben; dit gedurende minstens 6 weken.
- in de stal mag de bezetting niet hoger zijn dan 11 dieren of 20 kg gewicht per m2.
- de stal moet een daglichtstal zijn.
- de ventilatie moet zo ruim zijn dat de aanwezigheid van ammoniak nihil is.
- de dieren mogen niet voor 81 dagen leeftijd geslacht worden.
- vanaf 29 dagen leeftijd dient het voer aan de volgende eisen te voldoen:
  - minimaal 70% granen.
  - verder zijn toegestaan: soja, zonnebloempitten, koolzaad, luzerne, melkprodukten, mineralen en vitaminen, melasse.
  - geen antibiotika en anti-oxydentia.
  - vanaf 15 dagen voor slachten geen coccidiostatica.
  - maximaal 50 mg/kg kleurstof (xantofillen).
  - synthetische aminozuren zijn toegestaan.
- entschema volgens de richtlijnen.
- alle bijzonderheden dienen te worden vermeld op een kaart die in de stal moet hangen.
- de transportafstand naar de slachterij mag niet meer dan 100 km zijn.
- het geslacht gewicht dient minimaal 1400 gram te zijn.

Na het slachtproces worden de dieren verpakt en geëtiketteerd, waarop minimaal de herkomst vermeld moet worden.

Bij de totale Label-produktie (incl. kalkoenen, parelhoenders etc.) zijn ongeveer 28 producentenorganisaties betrokken en verder 3200 producenten, 53 broederijen, 100 veevoederfabrikanten en 130 slachterijen. Het totale aanbod bedraagt 58 verschillende Label-merken.

2.3 Afzet van slachtkuikens af-boerderij

De produktie van slachtkuikens kan gesplitst worden in de traditionele produktie en de industriële produktie.

De traditionele produktie omvat het zogenaamde boerderijpluimvee, hierop wordt geen controle uitgevoerd en de omvang daarvan kan slechts benaderingsgewijs vastgesteld worden. In 1982 bedroeg de traditionele pluimveevleesproduktie ongeveer 221.000 ton (= 16% van de totale produktie), waarvan 46% slachtkuikens en 31% hanen en uitgelegde hennen. Deze produktie is voornamelijk bestemd voor eigen gebruik, verkoop op de boerderij en voor verkoop via de tussenhandel en wordt in zijn geheel als "vers" verkocht voor de binnenlandse markt.

Veel belangrijker is uiteraard de industriële produktie, die onder controle staat van de Veterinaire Dienst. Deze produktie kan gesplitst worden in een gedeelte dat door de pluimveehouder als ontdarmd op de markt wordt gebracht en een gedeelte dat via de slachterijen op de markt wordt gebracht. De industriële produktie bestond in 1982 uit 1.120.000 ton, waarvan 68% slachtkuikens en 20% kalkoenen. Het aandeel hanen en uitgelegde hennen is binnen deze groep veel kleiner dan bij de traditionele produktie. In figuur 2.1 zijn de verschillende handelsstromen voor het jaar 1980 weergegeven.

De uitbreiding van de produktie in de laatste jaren heeft in de industriële produktie plaatsgevonden, en wel via de slachterijen.

Dit houdt in dat de meeste slachtkuikens rechtstreeks van boerderij naar slachterij worden vervoerd. Dit geldt met name voor de lichte diepvrieskuikens. De afstanden waarover de kuikens vervoerd worden zijn groter dan in Nederland.

2.4 Levering en produktie van eendagskuikens

Met het toenemen van de pluimveestapel is ook het aantal grote kuikenbroederijen in de loop der jaren toegenomen (tabel 2.6).

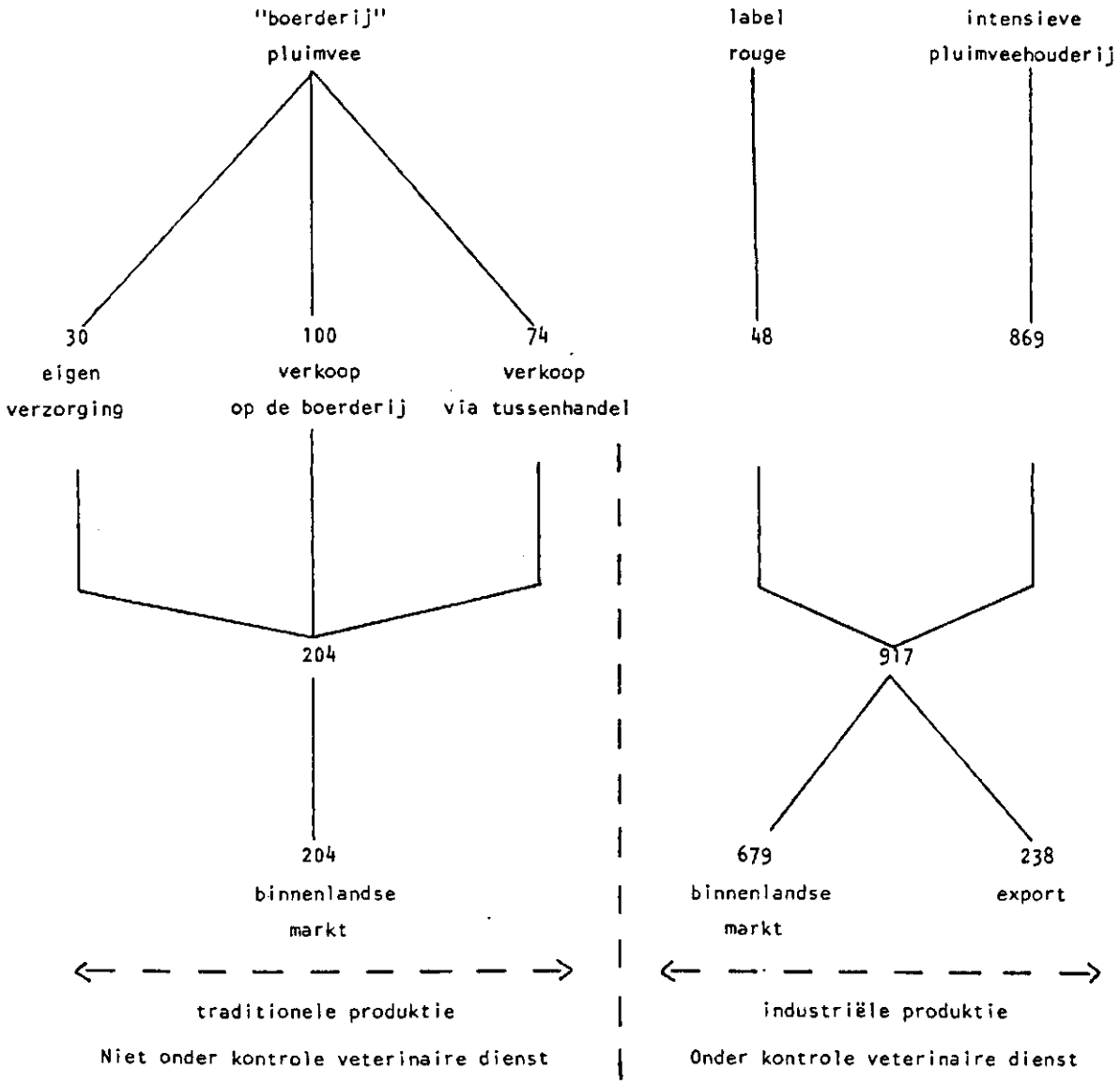
Tabel 2.6 Ontwikkeling van het aantal kuikenbroederijen van 1975 tot 1979

Capaciteit	1975		1977		1979		
	aantal	% cap.	aantal	% cap.	aantal	% cap.	gem.cap. (x 1000)
50.000-100.000	-	-	-	-	56	.	71,3
100.000-200.000	-	-	-	-	48	.	145,9
200.000-500.000	50	28,9	51	27,8	54	27,4	316,1
meer dan 500.000	23	32,4	27	38,5	32	46,1	891,0

Er moet bij tabel 2.6 nog wel opgemerkt worden, dat de aantallen kuikenbroederijen betrekking hebben op zowel slachtkuikens als leghennen. Een tendens naar grotere eenheden is uit de tabel duidelijk af te leiden.

De meeste broederijen zijn óf aangesloten bij producentengroeperingen óf hebben een nauw contract met de slachterij. De kuikenmester zelf heeft vaak nog een vrije keuze van het merk kuiken, mits dit past in het door de slachterij beoogde eindprodukt. Over de vermeerderingssector in Frankrijk zelf is weinig terug te vinden in de literatuur. Gezien de kostprijs van het kuiken die iets hoger is dan in Nederland, en gezien het feit dat er weinig over geschreven

Figuur 2.1 Handelsstromen van geslacht pluimvee in 1980

wordt, lijkt het een sector, die in de verdrukking is geraakt en die technisch de expansie in de slachtkuikenhouderij niet heeft kunnen bijhouden. Wellicht dat ook in Frankrijk, zoals in België het geval is, andere schakels, zoals slachterijen, het heft in eigen handen genomen hebben en via strakke contracten de produktie van broedeieren op een kostprijstechnisch minder niveau sturen.

Desondanks is de export van broedeieren de laatste jaren enorm gestegen, zoals tabel 2.7 te zien geeft. Deze export heeft vooral naar de Arabische landen een grote toevlucht genomen vanaf 1980, zij het dat er in 1983 een kentering is opgetreden. Echter ook de export naar West-Duitsland en België neemt gestaag toe. T.a.v. deze genoemde landen geldt, dat Frankrijk wellicht een bedreiging gaat vormen voor Nederland. De export naar West-Duitsland is weliswaar absoluut nog niet groot, maar vertoont in het verloop der tijd een duidelijke stijging.

Tabel 2.7 Export en import van broedeieren (x 1000 stuks)

	1980	1981	1982	1983
Export				
Totaal	6.863	36.990	79.533	66.150
w.v. naar Benelux	847	5.024	11.674	12.125
W.-Duitsland	671	2.597	3.451	3.939
Italië	1.076	1.953	2.232	3.395
Midden-Oosten	2.452	21.904	57.414	36.936
Import				
Totaal	41.862	31.314	11.463	6.381
w.v. uit Benelux	4.623	3.456	3.834	2.321
Nederland	25.907	17.854	3.223	1.233
Verenigd Koninkrijk	6.335	5.786	5.384	2.235

Tegenover de toenemende export staat de afnemende invoer van broedeieren vanuit Nederland. Al deze tekenen wijzen er toch wel op dat de vermeerderingssector in Frankrijk de schade aan het inlopen is.

De export van eendagskuikens vertoont een veel minder duidelijke groei. Het grootste gedeelte van deze export gaat naar het Midden-Oosten, waarbij een geleidelijke groei wordt geconstateerd (tabel 2.8).

Tabel 2.8 Export en import van eendagskuikens van slachtrassen (x 1000 stuks)

	1980	1981	1982	1983
Export				
Totaal	14.827	16.028	16.051	17.816
w.v. naar Ivoorkust	1.276	935	1.016	1.213
Midden-Oosten	1.800	2.149	2.864	3.087
Import				
Totaal	10.209	10.453	8.642	6.542
w.v. uit Nederland	2.094	882	1.182	569
België	5.942	6.462	5.921	5.580

Het succes van de vermeerderingssector in de laatste jaren is mede te danken aan de ontwikkeling van "mini"-moederdieren, die, met een lager lichaamsgewicht, eendagskuikens kunnen produceren die technisch het gewone kuiken (bijna) kunnen evenaren. Dankzij het lage lichaamsgewicht kan er met minder voer, en bij een lagere bezettingsdichtheid, een goedkoper broedei geproduceerd worden. De meest geproduceerde merken slachtkuikens zijn Arbor Acres, Hubbard, Vedette, Starbro, Minibro en Hybro, waarvan Vedette het grootste aandeel heeft (50%). Hiernaast zijn er nog vele lijnen die voor de produktie van Label en de boerderijkip gebruikt worden.

2.5 Levering van voer

De produktie van slachtkuikenvoer is in de laatste 20 jaar vervierdubbeld, zoals in tabel 2.9 wordt aangetoond.

Tabel 2.9 Produktie van slachtkuikenvoer

Jaar	Produktie (x 1000 ton)	
1960	596	
1970	1.117	
1983	2.147	(w.v. 496.000 ton coöperatief)

De coöperatieve instellingen nemen voor de produktie van slachtkuikenvoer ongeveer 20% voor hun rekening.

De produktie van het totale pluimveevoer neemt een belangrijke plaats in bij de produktie van het totale veevoer; op de tweede plaats volgt het varkensvoer, waarvan de produktie ongeveer 2/3 van het pluimveevoer bedraagt.

Ook in deze sector vindt een sterke concentratie plaats (tabel 2.10). Het aantal veevoederfabrieken neemt af vanaf 1973, maar de produktie per bedrijf neemt toe tot ruim 16.000 ton in 1982.

Tabel 2.10 Ontwikkeling van aantal veevoederfabrieken en produktie per bedrijf

	1966	1973	1976	1979
Totale produktie (x 1000 ton)	4.995	10.992	12.305	14.007
Percentage coöperatief	21,8	27,2	28,7	30,4
Aantal bedrijven	918	1.038	902	841
Gemiddelde produktie	5.442	10.522	13.501	16.528

In 1980 hadden 21 bedrijven op een totaal van 760 bedrijven ongeveer 45% van de produktie in handen, hetgeen wel aangeeft, hoezeer in deze sector de schaalvergroting en concentratie voortschrijden.

De samenstelling van het voer is enigszins anders dan in Nederland, door het overschot van granen in Frankrijk. In tabel 2.11 worden de samenstellingen van slachtkuikenvoer voor Frankrijk en Nederland met elkaar vergeleken.

Tabel 2.11 Samenstelling van slachtkuikenvoer in Frankrijk en in Nederland (1982)

	Frankrijk	Nederland
Mais	49,2	10,0
Soja	24,8	39,9
Tarwe	15,2	15,8
Tapioca	4,8	20,0
Dierlijk vet	1,2	7,5

Duidelijk is hierbij, dat in Frankrijk veel meer granen in het voer worden verwerkt dan in Nederland. Door de beschikbaarheid van eigen grondstoffen kunnen de voerprijzen laag gehouden worden. Deze lage voerprijs werd ook bij de kostprijsvergelijkingen reeds vastgesteld.

Gezien de invoerheffingen op graanvervangende produkten kan dit voordeel van Frankrijk in de toekomst alleen nog maar groter worden.

3. PLUIMVEEHANDEL EN -INDUSTRIE

3.1 Produktie en export

Van de totale produktie van pluimveevlees maakt slachtkuikenvlees ongeveer 60% uit. In tabel 3.1 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling van produktie en export van pluimveevlees van 1977 t/m 1982.

Tabel 3.1 Produktie en export van pluimveevlees (x 1000 ton)

	1975	1978	1980	1981	1982
Produktie					
Totaal pluimvee	823	963	1.122	1.236	1.331
w.v. slachtkuikens	512	598	687	776	855
soepkippen	112	118	119	126	129
eenden	40	43	48	53	55
kalkoenen	105	151	203	218	236
parelhoenders	37	41	46	46	45
ganzen	13	13	18	18	10
Export					
Totaal	83	127	238	333	345
w.v. slachtkuikens	68	114	208	295	310
Import totaal	7	16	15	17	19
Verbruik per capita (kg)	14,4	15,9	16,7	16,7	17,0

De produktie is in de periode 1975 t/m 1982 toegenomen met meer dan 500.000 ton, waarvan 340.000 ton slachtkuikenvlees en 130.000 ton kalkoenen.

De toename van de produktie van slachtkuikens wordt (bijna) geheel geëxporteerd. Het gaat hierbij voornamelijk om het lichte diepvrieskuiken en incidenteel om zwaardere verse kuikens en delen naar landen binnen de EG.

Het binnenlands verbruik in Frankrijk vertoont eveneens, ondanks het hoge niveau, een lichte stijging.

3.2 Pluimveehandel en -slachterijen

Zoals hiervoor reeds is aangegeven, wordt pluimvee op verschillende manieren verhandeld, nl. enerzijds de traditionele produktie, waarbij veelal rechtstreekse afzet naar de consument plaats vindt, en anderzijds de industriële produktie, waarbij het geslachte produkt óf rechtstreeks aan de distributiekanalen wordt afgezet, óf via de Rungis-veiling wordt verhandeld. Voor vele slachterijen fungeert Rungis echter als een overschottenmarkt, waar vraag en aanbod de prijs bepalen. Van de totale produktie wordt 5% via Rungis verhandeld.

Het aanbod van slachtkuikens bedroeg in de jaren 1977 t/m 1979 ongeveer 29.000 ton per jaar. Door het karakter van Rungis zijn de prijsnoteringen niet representatief.

Het aantal slachterijen is in de loop der tijd sterk afgenomen. In 1979 waren er nog 1600 slachthuizen, waarvan 450 die het grootste deel van de gecontroleerde produktie verwerken. De 4 grootste slachterijen verzorgen 50% van de produktie. In tabel 3.2 is de groottestructuur van de Franse slachterijen weergegeven.

Tabel 3.2 Groottestructuur van pluimveeslachterijen 1979

Slachtcapaciteit/jaar (tonnen)	Aantal
100 - 500	267
500 - 2000	134
2000 - 5000	80
5000 - 9000	27
9000 en meer	29

De grootste slachterijen zijn tevens de exportslachterijen en gespecialiseerd voor één produkt. Naarmate de slachterijen kleiner worden, neemt het aantal diersoorten dat geslacht wordt toe. In tabel 3.3 wordt een overzicht gegeven van de grootste pluimveeslachterijen. Doux is veruit de grootste exportslachterij. De laatste twee genoemde slachterijen, Bourgouin en Bellevu, zijn gespecialiseerde kalkoenenslachterijen, die erg veel delen snijden, hetgeen ook in het personeelsbestand terug te vinden is.

De resterende slachterijen exporteren een zeer klein gedeelte van de produktie, gemiddeld ongeveer 10%. Hierop is één uitzondering, nl. de slachterij Seproval, die het kwaliteitsprodukt "Moulin Vert" produceert en waarvan 80% wordt geëxporteerd.

De gegevens uit tabel 3.3 zijn inmiddels alweer verouderd. Van Doux is bekend dat in 1981 de produktie is uitgebreid tot 130.000 ton, met in totaal 1500 werknemers; Tilly bereikte in 1981 een produktie van 65.000 ton met 705 werknemers en Unaco produceerde in 1981 ruim 53.000 ton.

Unicopa en Amaltex, verenigd in Sabco, bereikten in 1982 een niveau van 33.000 ton met 240 werknemers. In het crisisjaar 1982 zijn de grote slachterijen in financiële problemen geraakt.

Tilly breidde eind 1981 de capaciteit uit tot meer dan 100.000 ton en moest vervolgens grote investeringen doen voor de bouw van een afvalwaterzuiveringsinstallatie. Medio 1982 werd de produktie teruggedraaid tot 79.000 ton per jaar. Bekend is, dat Tilly er zeer slecht voor staat.

De grootste slachterij, Doux, startte in 1961 in Port-Lauzay, in 1963 volgde de volgende slachterij. Daarna, in 1972 en 1973, volgden nog weer 2 nieuwe slachterijen, waarin zowel slachtkuikens, als ook uitgelegde hennen en hanen en kalkoenen werden geslacht. In 1975 werd door Doux 32.000 ton diepvries geëxporteerd, waarvan 16.000 ton naar West-Duitsland en ruim 10.000 ton naar het Midden-Oosten. In 1975 verklaarde Doux dat hij wel wat zag in de export naar West-Duitsland, maar dat het daarvoor nodig was het gehele jaar door produkten te kunnen leveren en dat daarbij de klanten regelmatig door de exporteur bezocht moeten worden. Omdat in die periode de vraag vanuit het Midden-Oosten op gang kwam, heeft Doux West-Duitsland laten liggen, en zich op de derde landen markt gericht. Wel verwachtte hij toen al concurrentie van andere landen, waaronder Brazilië. De slachterij van Doux in Pedernec heeft een capaciteit van 90.000 kuikens per dag.

In Châteaulin staat de nieuwste slachterij, in 1982 voltooid; heeft een capaciteit van 300.000 kuikens per dag, waarbij 550 personen werkzaam zijn in tweeploegendienst.

De totale oppervlakte bedrijfsgebouwen van 18.000 m2 is gesitueerd op een terrein van 8 ha. Niet ver van de slachterij is de zuiveringsinstallatie gelegen met een capaciteit die voldoende is om het afvalwater van een stad met 70.000 inwoners te zuiveren. De hoeveelheid water die per slachtkuiken gebruikt wordt, bedraagt 10 liter.

Tabel 3.3 Enkele kenmerken van de grootste pluimveeslachterijen in Frankrijk (1980)

Naam	Vestigingsplaats	Merk	Produktie (ton)	% export	Aantal werknemers	Aantal mestbedrijven	Staloppervlak (m2)
Doux	Port-Lauzay	Selection	102.000	97	1.135	550	800.000
Tilly	Guerlesquin	Imperial	55.000	96	480	210	400.000
UNACO	Briec	Supreme	42.400	97	445	230	320.000
Bourgouin	Chailley	Chaillotine	25.000	30	650	250	300.000
Bellevu	Malansac	Père Dodu	21.000	25	1.100	235	285.000

De slachterij heeft 2 lijnen. De dieren worden m.b.v. 11 vangers uit de vrachtwagen gehaald en aan de lijn gehangen. Elke dag wordt er een lijst gemaakt van een aantal mesters in een bepaald rayon waar de kuikens een levend gewicht van 1450 gram (45 dagen) hebben. De kuikenmesters hebben dan vangploegen georganiseerd die de kuikens vangen en in de kratten op de vrachtwagens laden.

De slachterij zelf is uitgerust met de meest moderne apparatuur van Meyn. De geslachte kuikens worden verkocht als grillkuiken of als panklaar (met hart, spiermaag, lever en nek). De slachtafvallen worden verder verwerkt.

De kuikens worden gewogen en verpakt in poly-ethyleen zakken met het opschrift "Doux" of het merk van de exporteur en met opschriften in de taal van het land van bestemming. Vervolgens worden de kuikens diepgevroren tot een temperatuur van -28°C. De kuikens worden opgeslagen in de vrieshuizen bij de slachterij of bij de haven van Brest (2 stuks van elk 5000 ton), om in één van de 4 schepen van Doux te worden vervoerd.

De investering in deze slachterij heeft in totaal 85 miljoen Franc bedragen.

De industriële produktie wordt geslacht in slachterijen die door de Veterinaire Dienst zijn geïnventariseerd. Door deze slachterijen moet het aantal dieren en het geslacht gewicht opgegeven worden, waarvoor dan de keuringskosten worden berekend.

De slachterijen kunnen worden ingedeeld in de volgende categorieën:

- slachterijen die alleen "ingeschreven" zijn, en hun produkten in de directe omgeving afzetten maar niet voldoen aan de eisen voor afzet op de binnenlandse markt,
- slachterijen die zijn goedgekeurd voor de binnenlandse markt,
- slachterijen die eveneens aan de EG-eisen voldoen.

In tabel 3.4 wordt een overzicht gegeven van het aantal slachterijen in de verschillende categorieën in de periode 1977 t/m 1981. Het zijn vooral de grote slachterijen geweest die de inrichting dusdanig hebben aangepast, dat zij voldoen aan de EG-eisen en in de derde categorie horen. Naast de "abatoirs" kent men in Frankrijk ook nog de "tueries", die een capaciteit van minder dan 1000 dieren per week hebben.

Tabel 3.4 Aantal en produktie (x 1000 ton) van ingeschreven slachtplaatsen

	1977		1979		1981	
	aantal	produktie	aantal	produktie	aantal	produktie
Alleen ingeschreven	1.435	137	1.112	101	848	4
Goedgekeurd binnenland	151	143	450	166	810	209
Goedgekeurd export	77	386	103	542	142	795
Totaal	1.663	666	1.665	809	1.800	1.010

De slachterijen die alleen zijn ingeschreven, mogen hun produkten in een kleine straal rondom het bedrijf afzetten. Dit aantal slachterijen neemt sterk af. Het geslachte pluimvee wordt in de handel gebracht als ontdarmd (door de binnenlandse slachterijen) of als geëviscereerd.

Tabel 3.5 Verdeling industriële produktie in ontdarmd en geëviscereerd (x 1000 ton)

	1977	1979	1981
Ontdarmd	271	293	317
Geëviscereerd	395	516	693
% Ontdarmd	40,7	36,2	31,4

Hoewel het % ontdarmd terugloopt, neemt de absolute hoeveelheid toe. Overigens is er een groot verschil tussen de soorten slachtpluimvee m.b.t. het percentage ontdarmd. Met name bij hanen en uitgelegde hennen, eenden en parelhoenders is het aandeel ontdarmd erg hoog, nl. 60%. Voor slachtkuikens geldt een percentage van 38%, terwijl bij kalkoenen het aandeel ontdarmd zeer laag is, nl. 12%. Dit laatste wordt veroorzaakt door het verder verwerken van delen van kalkoenen.

Uit voorgaande opsomming blijkt dat de diversiteit van de Franse slachterijen zeer groot is. Globaal kan er een opsplitsing worden gemaakt tussen de grote exportslachterijen, die één produkt (diepvries) produceren en de slachterijen t.b.v. de binnenlandse markt, die kleiner zijn en meerdere pluimveesoorten slachten.

3.3 Kosten van het slachtproces

In tabel 3.6 wordt een overzicht gegeven van de kosten van het slachtproces voor de grote Bretonse exportslachterijen in 1982. Deze berekening, die is opgesteld door Erdtsieck (1984) gaat uit van kuikens met een levend gewicht van 1400 gram. Verder dient deze kostprijs niet als exact te worden aangemerkt, omdat voor sommige kostenposten slechts globale ramingen gemaakt zijn.

Tabel 3.6 Raming van de kosten van het slachtproces van de Bretonse exportslachterijen (1982), in centen per kg geslacht gewicht (100 Franc = f 41,03)

Personeel	22,0
Water	1,4
Chemicaliën	0,8
Emballage	16,0
Energie	3,6
Lozing afvalwater	1,1
Keuringskosten	0,5
Distributie/verkoop	14,7
Overige variabele kosten	6,6
Vaste kosten	16,4
Totaal kosten	83,1
Opbrengst slachtafvallen	4,1
Netto-kosten	79,0

Bij de kostprijsberekening is uitgegaan van een investering per arbeidsplaats van 292.000 francs. De investering omvat grond, gebouwen en overige apparatuur. De produktie per werknemer is gesteld op 137,5 ton geslacht gewicht per jaar. De personeelskosten per man per jaar bedragen 73.700 francs (= f 30.000).

Het waterverbruik is gesteld op 9,5 liter per kg geslacht produkt, tegen een prijs van 3,70 francs (= f 1,52) per m3.

Bij de energiekostenberekening is uitgegaan van een verbruik van 1,6 MJ ofwel 0,44 kWh per kg geslacht gewicht.

De keuringskosten worden in Frankrijk "taxe sanitaire" genoemd. Het zijn als zodanig geen echte keuringskosten, maar bestaan uit een heffing die per kg geslacht gewicht aan de staat wordt betaald. Dit bedrag is in de loop der tijd zeer weinig gestegen (in 1974: 0,0080 francs, in 1982: 0,011 fr.). De staat zorgt er vervolgens voor dat de keuring plaatsvindt.

De distributiekosten bevatten transportkosten en provisie bij verkoop. De overige kosten bestaan uit bankkosten, vervoer personeel, bedrijfsleiding, kleding etc. De vaste kosten bestaan uit rente, afschrijving, onderhoud en verzekering van gebouwen en inrichting.

Bij de opbrengst van slachtafvallen is uitgegaan van verwerking tot diermeel. De totale netto-kosten van het slachtproces liggen lager dan 79 cent per kg, door Doux zelf is in 1982 gezegd dat de kosten ongeveer 62 cent zouden bedragen.

Op een aantal punten lijken de exportslachterijen goedkoper te kunnen produceren dan in Nederland door o.m.

- de relatief lage lonen,
- tweeploegendienst,
- lage elektriciteitskosten,
- lage keuringstarieven.

3.4 Exporteurs en exportorganisaties

De grote exportslachterijen hebben allemaal een eigen verkoopapparaat met buitenlandse vestigingen. Daarnaast zijn er een aantal exportondersteunende instellingen, die gecoördineerd worden door een Raad voor de Agrarische Exportbevordering (Conseil Supérieur des Exportations Agricoles), ingesteld in 1977. In deze raad, die word voorgezeten door de Minister van Buitenlandse Handel, hebben zitting vertegenwoordigers van landbouworganisaties, van coöperaties, van de particuliere agrarische industrie en enkele ambtenaren van de ministeries van Landbouw en van Economische Zaken. Tevens hebben een viertal exportondersteunende instellingen zitting in de Raad. Deze instellingen zijn: SOPEXA, CFCE, BFCE en COFACE.

SOPEXA (Société pour l'Expansion des ventes de produits Alimentaires et Agricoles) is in 1961 door het ministerie van Landbouw opgericht. Deze organisatie houdt zich bezig met promotie en public relations van alle agrarische produkten in de vorm van deelname aan tentoonstellingen, winkelweken, reclamecampagnes en marktverkenningen. Hiervoor beschikt SOPEXA over 14 vestigingen in het buitenland. Het budget is afkomstig van de overheid, daarnaast is het mogelijk om voor bepaalde projecten gelden te ontvangen van b.v. regionale producentengroeperingen. De begroting van SOPEXA bestond in 1978 uit 85 miljoen Francs en in 1981 uit 125 miljoen Francs.

CFCE (Centre Francais du Commerce Extérieur) is een instelling die ressorteert onder het ministerie van Buitenlandse Handel (in 1942 opgericht) en houdt zich bezig met diepgaande marktstudies. De begroting beliep in 1978 89,7 miljoen Francs en in 1981 149,2 miljoen Francs. Ook deze instelling heeft vertegenwoordigers in het buitenland, die nauw samenwerken met de landbouwattaché's.

BFCE (Banque Francaise du Commerce Extérieur) speelt een belangrijke rol bij de financiering van de export. Hierbij wordt een rentevoet in rekening gebracht die lager is dan de marktrente, waardoor in 1979 een exportsubsidie werd gegeven van 3466 miljoen Francs.

COFACE (Compagnie Francaise d'Assurance pour le Commerce Extérieur) is een exportkredietverzekeringsmaatschappij die in samenwerking met CFCE en BFCE een assortiment verzekeringen aanbiedt aan Franse exporteurs.

Naast genoemde instellingen zijn er nog een aantal andere instellingen, zoals Fonds d'Aide et de Coöperation (FAC), PROPARCO en Société d'Aide Technique et de Coöperation (SATEC) die zich bezig houden met grote agro-industriële projecten in derde landen.

Tenslotte is er nog de SEEE (Service d'Expansion Economique à l'Etranger), die bestaat uit de handelsraden en landbouwattaché's en die verbonden zijn aan de ambassades in het buitenland. Deze organisatie heeft ruim 2200 personen in dienst.

In 1980 is besloten tot de oprichting van een Fonds National de Promotion Agricole. Deze organisatie is een startsubsidie toegezegd van 50 miljoen door Crédit Agricole en 25 miljoen door Unigrain (graantelersfonds). De middelen zouden via SOPEXA bestemd worden voor merkenreclame en exportprogramma's van individuele ondernemingen.

Aan promotie en reclame werd in 1980 ruim 9,5 miljoen Francs uitgegeven, waarvan het grootste gedeelte uitging naar radio- en televisiereclameboodschappen in binnen- en buitenland.

4. BEDRIJFSKOLOM

4.1 Coördinatie produktie

In Frankrijk vindt de coördinatie van de (export)produktie geheel vanuit de slachterijen plaats, die van het begin af een aantal mesters onder contract hebben. Er zijn vele soorten contracten in gebruik, maar het meest voorkomende type contract was de vaste vergoeding per m2 staloppervlak per jaar. De slachterij betaalt hierbij kuiken en voer, terwijl de mester de overige kosten voor zijn rekening neemt. De mester kan hierbij kiezen uit door de slachterij goedgekeurde leveranciers van eendagskuikens en voer. De slachterij bepaalt het eindgewicht, bezettingsdichtheid en aantal mestrondes per jaar.

Omdat bij dit contract het risico volledig bij de slachterij ligt, gaan de slachterijen meer over naar andere soorten contracten, die de verantwoordelijkheid voor de behaalde technische resultaten meer bij de mester leggen.

Men gaat nu uit van een prijs per kg, die afhankelijk is van de kostenstijgingen van arbeid, energie, gebouwen en waarbij een bepaalde voederconversie gesteld wordt. Een goede kuikenmester die een lage voederconversie en een lage uitval weet te bereiken, zal een hoge prijs ontvangen.

De slachterijen zijn bezig om een steeds groter wordend deel van de kolom in handen te krijgen. Niet alleen worden er veevoederfabrieken in eigen beheer gebouwd, ook broederijen aan de ene kant en transportschepen aan de andere kant bouwt men in eigen beheer.

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven, is over de vermeerderingsfase weinig bekend. De indruk bestaat dat deze bedrijven óf contracten afsluiten met broederijen, óf met fokbedrijven, maar dat er van contracten met de slachterijen geen sprake is. Vanwege de gevolgde politiek van Doux en Tilly is het te verwachten (gebeurt reeds), dat deze ook vermeerderingsbedrijven in eigen beheer zullen gaan opzetten. Uitspraken van Doux, gedaan in 1983, wijzen er echter ook op dat er ook mogelijkheden zijn voor de invoer van broedeieren vanuit b.v. Nederland.

Frankrijk verstrekt in overeenstemming met EG-richtlijnen subsidies aan pluimveehouders bij investeringen d.m.v. een lage rentevoet. De pluimveehouder kan een lening krijgen tot 70% van de investering, soms tot 85% indien de integrator borg staat, tegen een lagere rentevoet en een looptijd van 7 jaar. Indien het echter gaat om renovatie van een oude stal, kan de looptijd verlengd worden tot 10 jaar bij 85% van de investering; jonge pluimveehouders kunnen de looptijd verlengen tot 12 jaar, waarbij de eerste 2 jaar geen aflossingen behoeven te worden betaald.

De slachterijen die produceren voor de binnenlandse markt werken veelal samen met pluimveehouders in producentengroeperingen. Deze groeperingen hebben een wettelijke basis, worden gecontroleerd door de overheid en dienen minimaal 500.000 slachtkuikens of 500 ton vlees te produceren met minstens 10 producenten. Verder moeten de afgesloten contracten en prijzen bij het ministerie van Landbouw bekend zijn. Verschillende producentengroeperingen van één sector kunnen zich verenigen in een regionale "Comité economique agricole", om hiermee produktie, prijzen en markt op elkaar af te stemmen.

De producentengroeperingen kunnen, in de beginjaren, een subsidie verkrijgen op de kosten van de organisatie (een voorlichter in dienst van de groepering b.v. kan het eerste jaar voor 60% gesubsidieerd worden, het tweede jaar voor 50% en het derde en vierde jaar voor 25%).

In 1979 vond de helft van de totale slachtkuikenproduktie binnen de producentengroeperingen plaats; het aantal groeperingen voor de totale pluimveehouderij is toegenomen van 125 in 1970 tot 158 in 1979. De laatste jaren is dit aantal niet sterk toegenomen.

4.2 Gezondheidszorg en vleeskeuring

De veevoederindustrie dient een machtiging van de dierenarts te hebben voor het toevoegen van geneesmiddelen; in de praktijk vindt hier nauwelijks controle plaats. Pluimveehouders hebben zelf vaak een voorraad diergeneesmiddelen in eigen beheer; voor het toedienen van de geneesmiddelen wordt hij vaak bijgestaan door een voorlichter in dienst van de slachterij.

De vleeskeuring vindt alleen plaats in de "gecontroleerde" slachterijen. Bij de produktie van "ontdarmd" pluimvee vindt de keuring plaats aan de hand van de geschiedenis van het betreffende koppel, m.b.v. gegevens van de pluimveehouder en een algemene beoordeling van de gezondheidstoestand. De keuring in de slachterij vindt plaats door een aantal assistenten onder verantwoordelijkheid van een veterinair. Het percentage afkeuringen exclusief aangevoerde kadaveren bedroeg in 1982 0,68%. Het percentage afkeuringen is bij "geëviscereerd" hoger dan bij "ontdarmd" (in 1980: 0,77% t.o.v. 0,46%).

De keuringskosten worden betaald door het ministerie van Landbouw. De slachterijen betalen een heffing, "taxe sanitaire", die per kg geslacht gewicht wordt opgelegd en die in 1982 0,011 Franc (= $\pm$ 0,5 cent) per kg bedroeg.

4.3 Fiscale regiem

Pluimveehouders met een jaaromzet van meer dan 300.000 Francs zijn verplicht een BTW-boekhouding bij te houden. Indien de jaaromzet lager is dan 300.000 Francs, komt men in aanmerking voor forfaitaire terugbetaling van de BTW, die wordt berekend door de totale jaaromzet te vermenigvuldigen met een jaarlijks vastgesteld percentage. Indien men lid is van een producentengroepering krijgt men een hoger percentage terug. T.a.v. de inkomstenbelasting geldt dat de agrariër met een jaaromzet van minder dan 500.000 Francs forfaitair wordt aangeslagen. De aanslag per dier wordt regionaal vastgesteld, op deze aanslag kan men de gebruikelijke aftrekposten in mindering brengen, die vrij soepel gehanteerd worden.

4.4 Onderzoek en voorlichting

Onderzoek t.b.v. de pluimveehouderij vindt van overheidswege plaats op twee instituten en één proefstation.

INRA (Institut National de la Recherche Agronomique), opgericht in 1952 en gevestigd in Tours-Nouzzilly in het Loire-dal, houdt zich vooral bezig met fokkerijonderzoek. Door dit instituut is de Vedette ontwikkeld, die later door het in 1978 opgerichte ISA (Institut de Sélection Avicole) werd overgenomen. Hierin participeren de overheid, Institut Mérieux, Unigrain, Crédit Agricole en de familie Studler. Momenteel heeft ISA twee vestigingen, te weten te Châteaubourg (selectie van o.m. Vedette) en te Saint Quintin (bij Saint Brieuc, selectie van Warren).

Het tweede instituut is ITAVI (Institut Technique de l'aviculture), opgericht in 1968. Dit instituut verricht onderzoek op technisch en economisch gebied en geeft daarnaast voorlichting naar de pluimveehouder.

Het proefstation voor de pluimveehouderij is gevestigd te Ploufragan (Bretagne). Hier voert men vergelijkende toetsen uit met leghennen, slachtkuikenmoederdieren en slachtkuikens. Tevens vergelijkt men er verschillende merken voeders. Tenslotte wordt er veel onderzoekscapaciteit besteed aan de gezondheidszorg, waaronder het uittesten van vaccins.

Voorlichting vanuit de overheid wordt nauwelijks gegeven. Wel is Frankrijk verdeeld in een aantal districten, met als hoofd een HID, waaronder 2 consulenten werkzaam zijn, één voor de plantaardige en één voor de dierlijke sector. Deze hebben de beschikking over een aantal assistenten, die zich echter meer met administratieve zaken bezig houden dan met het geven van directe voorlichting. Deze voorlichting wordt wel gegeven vanuit het bedrijfsleven, nl. slachterijen, veevoerindustrie en producentengroeperingen.

Daarnaast zijn nog de landbouwkamers actief, die voor de helft door de overheid betaald worden.

5. FRANSE POSITIE OP DE EXPORTMARKTEN

5.1 Algemeen

De produktie van pluimveevlees in Frankrijk is in de periode 1975 t/m 1982 toegenomen met meer dan 500.000 ton van 823.000 ton in 1975 tot 1.331.000 ton in 1982. Deze toename bestond voor 340.000 ton uit slachtkuikens en voor 130.000 ton uit kalkoenen.

De export van pluimveevlees is in dezelfde periode toegenomen van 83.000 ton in 1975 tot 345.000 ton in 1982. Naast de export is ook het binnenlands verbruik toegenomen.

In tabel 5.1 wordt een overzicht gegeven van de export van verschillende categorieën pluimveevlees. Opvallend hierbij is de ontwikkelig van de export van slachtkuikens naar derde landen, de toename van de export van kalkoenen naar EG-landen en de export van delen naar zowel EG-landen alsook derde landen. Deze export naar de EG is in 1982 plotseling gestagneerd.

Tabel 5.1 Export van pluimveevlees in de periode 1977 t/m 1982 (x 1000 ton)

Land	Kippen/ kuikens	Eenden	Kalkoenen	Parelhoenders	Delen
1977					
EG	13	0,4	2,3	0,5	6,8
Overig	76	0,3	0,8	0,3	3,4
Totaal	89	0,7	3,1	0,7	10,2
1979					
EG	10	1,1	5,0	1,2	6,6
Overig	144	0,5	0,5	0,3	4,9
Totaal	154	1,6	5,5	1,5	11,5
1981					
EG	11	2,4	12,7	1,3	10,9
Overig	284	0,6	1,0	0,3	9,3
Totaal	295	3,0	13,7	1,7	20,2
1982					
EG	16	3,0	17,5	0,7	1,4
Overig	294	0,6	2,5	0,4	9,2
Totaal	310	3,6	20,0	1,1	10,5

Bron: FORMA.

In tabel 5.2 wordt een overzicht gegeven van de export van hanen, kippen en kuikens (hele dieren) in de periode 1981 t/m 1983 naar de meest belangrijke landen van bestemming.

Tabel 5.2 Export van hanen, kippen en kuikens naar land van bestemming (x 1000 ton)

Land	1981	1982	1983
Franse overzeese departementen	10,3	11,7	13,1
West-Duitsland	3,4	5,9	6,1
BLEU	3,9	3,2	3,1
Nederland	0,5	0,5	0,6
Verenigd Koninkrijk	0,5	0,2	2,3
Ovrig EG	3,5	2,9	1,5
Totaal EG	21,1	24,4	26,7
Saoedi-Arabië	93,1	112,8	127,4
Noord-Jemen	32,6	43,5	32,5
Ver. Arab. Emiraten	31,2	18,7	26,6
Koeweit	16,8	6,0	11,0
Iran	28,2	10,5	7,2
Irak	0,1	6,4	0,9
Zuid-Jemen	2,4	6,9	8,1
Egypte	3,8	3,3	17,2
USSR	43,1	27,3	40,8
Cuba	2,1	3,8	5,1
Roemenië	9,1	9,3	0,7
Overig	11,1	32,9	40,1
Totaal 3e landen	273,6	281,4	317,6
Totaal-generaal	294,6	305,8	344,3

Ongeveer 92% van de export gaat naar derde landen, waarvan Saoedi-Arabië het grootste aandeel afneemt. Wanneer de export naar de Franse overzeese gebieden buiten beschouwing wordt gelaten (13.000 ton in 1983) neemt de export naar West-Duitsland de meest belangrijke plaats in binnen de export naar EG-landen. Een hoeveelheid die in 1982 is toegenomen, maar in 1983 weinig is toegenomen.

Van de totale produktie in Frankrijk wordt 26% geëxporteerd. In 1982 is Frankrijk de grootste exporteur van pluimveevlees geworden, op de hielen gevolgd door Brazilië. De export wordt voornamelijk verzorgd door een drietal grote slachterijen, waarvan Doux met 70% het grootste aandeel heeft.

5.2 Export naar derde landen

In het jaar 1976 werd door diverse Franse slachterijen 40.000 ton slachtpluimvee geëxporteerd naar derde landen. De concurrenten zagen deze markt meer als een overschottenmarkt en waren derhalve niet permanent met hun produkten aanwezig. De Fransen grepen deze gelegenheid aan door zich uitdrukkelijk te presenteren, geïnitieerd door SOPEXA, na een grondige marktstudie. Hiervoor werd in de periode 1977 t/m 1980 4 miljoen francs geïnvesteerd in een campagne, die gericht was op het creëren van een vraag naar het Franse produkt. De werkwijze was als volgt:

Allereerst werd het produkt herkenbaar gemaakt door het aanbrengen van een logo (de letter F in het Arabisch), vervolgens werden reclameboodschappen verstuurd middels TV, radio, bioscoop, pers en plastic tassen, die werden uitgedeeld. Tweemaal per jaar, in lente en herfst, werd een intensieve campagne gevoerd. Van het beschikbare budget werd 41% in Saoedi-Arabië gebruikt.

De Fransen zagen de Midden-Oostenmarkt als een permanente en groeiende markt, waarbij regelmatige bevoorrading en commerciële aanwezigheid een vereiste is.

5.3 Export naar EG-landen

In 1977 exporteerde Frankrijk ongeveer 20.000 ton naar West-Duitsland, zijnde ongeveer 6% van de totale invoer van dit land. In dit jaar werd een studie verricht naar vergroting van de afzet naar West-Duitsland. De conclusie hiervan was dat op deze markt voorzichtig geopereerd moest worden; dat men gezien het lage marktaandeel geen grootse actie moest ontketenen met een grote kans op mislukking, temeer omdat andere exportmarkten veel beter aangegrepen konden worden. Men besloot toen een voorzichtige, 3 jaar durende campagne op te starten, waarbij nadruk moest worden gelegd op de permanente aanwezigheid en de diversiteit en kwaliteit van het Franse verse produkt. Men was zich terdege bewust van de concurrentie van het goedkope diepvriesprodukt (3 voor 10 DM).

De campagne bestond uit:

* reclame in media,
* deelname aan beurzen (b.v. Grüne Woche),
* organisatie van speciale demonstraties,
* structureel overleg met Duitse distributiecentra in Frankrijk.

Deze campagne had niet het gewenste effect, omdat het distributiesysteem niet op het verse produkt was ingericht en omdat de distributeuren nogal terughoudend waren met het introduceren van nieuwe produkten (mede omdat er vanuit consumentenzijde geen vraag was naar dit produkt).

In de periode 1980 - 1981 werd een tweede actie gestart, met het doel de kennis van het verse produkt in Frankrijk te verbreiden naar West-Duitsland, het aantal verkooppunten te vergroten en tenslotte om de vraag naar pluimveevlees te stimuleren.

Hiertoe werd in vakbladen uitgebreide aandacht geschonken aan de distributie van het verse produkt en aan de verkooppunten van het produkt, en werd een informatienet gevormd, waarbij markt- en consumenteninformatie werd verzameld. Tevens werd het aantal bezoeken aan de verkooppunten sterk uitgebreid. Deze aktie werd voornamelijk gevoerd in de gebieden rond Keulen, Stuttgart en Frankfurt. Door deze campagne werd het aantal verkooppunten wel verhoogd, maar de export nam niet noemenswaardig toe.

De conclusie is, dat er in Duitsland een weerstand tegen het Franse produkt bestaat, die niet eenvoudig te doorbreken is. Dit is de reden dat ook in de toekomst geen grootscheepse campagnes zullen worden opgezet om de Duitse markt te doorbreken, wel zullen veelal, hetzij georganiseerd, hetzij individueel, exporteurs proberen openingen te vinden om daarmee een afzetgebied voor hun produkten te creëren.

Ook in andere EG-landen zijn in opdracht van SOPEXA marktstudies uitgevoerd. Ook Nederland kreeg hierbij een beurt, waarbij geconstateerd werd, dat er toch nog mogelijkheden voor export aanwezig waren door een laag verbruik per hoofd van de bevolking en door een in hun ogen slechte produktpresentatie. Met name nieuwe produkten en kwaliteitspluimvee (Label Rouge) zouden een kans hebben.

Men besloot een campagne op touw te zetten voor Label Rouge, een produkt dat het wel goed moest doen, omdat in de ogen van de consument in het dichtbevolkte Nederland geen ruimte zou zijn voor de produktie van een vrije "boerenkip". De Fransen vinden het nu nog te vroeg om hieruit conclusies te kunnen trekken, maar men ziet de toekomst voor de export van Label Rouge naar Nederland toch hoopvol tegemoet.

6. CONSUMPTIE EN IMPORT VAN FRANKRIJK

6.1 Import van slachtpluimvee

Ondanks de grote export van Frankrijk vindt er ook nog enige import plaats van geslacht gevogelte vanuit met name België en Nederland. Tabel 6.1 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 6.1 Invoer van geslacht pluimvee (excl. delen) in de periode 1980 t/m 1983 (x 1000 ton)

	1980		1981		1982		1983	
	Totaal pluimvee	Kippen/ kuikens	Totaal pluimvee	Kippen/ kuikens	Totaal pluimvee	Kippen/ kuikens	Totaal pluimvee	Kippen/ kuikens
Totaal	15,3	6,5	16,7	5,5	18,9	5,6	25,4	8,9
w.v. uit								
BLEU	1,4	1,1	3,6	2,9	3,7	1,6	4,8	2,0
Nederland	7,9	3,9	6,1	2,2	6,3	2,6	11,2	5,2
Hongarije	-	-	0,8	0,3	0,9	0,2	1,8	0,2

Hoewel de invoer gering is, vindt er wel elk jaar een kleine toename van de import plaats. Onder de invoer van totaal pluimvee is eveneens de invoer van ganzen begrepen, waardoor de invoer vanuit Hongarije gedeeltelijk verklaard kan worden. De invoer vanuit Nederland bestond in 1983 volgens het Produktschap voor Pluimvee en Eieren uit delen van geslachte kuikens (5100 ton), geslachte kuikens (4600 ton) en levend slachtpluimvee (6200 ton), een export die is toegenomen t.o.v. 1982. De Nederlandse exporteurs richten zich hierbij voornamelijk op de afzet via de horeca-sector. Het verbruik van pluimveevlees per hoofd van de bevolking beweegt zich t.o.v. andere EG-landen al jaren op een vrij hoog niveau (17,0 kg in 1982).

6.2 Consumentengedrag

De consumptie van pluimveevlees is in 1983 volgens gegevens van Secodip (consumentenpanel) iets teruggelopen. Uit deze gegevens blijkt eveneens het grote seizoenspatroon, met relatief weinig aankopen van slachtkuikens ten tijde van Kerst en de jaarwisseling, maar relatief zeer veel aankopen van eenden, ganzen, parelhoenders etc., dus de meer exclusieve produkten.

In tabel 6.2 wordt een overzicht gegeven van de verschillende verkoopkanalen van slachtkuikens.

Tabel 6.2 Procentuele verdeling van aankopen van slachtkuikenvlees over verschillende verkoopkanalen

	1978	1979	1980	1981
Hypermarkt	11,8	12,4	14,3	15,4
Supermarkt (groot)	24,0	24,7	25,4	26,9
Supermarkt (klein)	4,4	4,1	3,6	3,1
Totaal	40,2	41,2	44,3	45,4
Slager	26,7	25,6	25,1	23,6
Markt	12,3	12,6	12,3	11,7
Poelier	5,1	4,7	4,4	4,1
Anders	15,7	16,0	14,8	15,2
Totaal	59,8	58,9	56,6	54,6

Uit deze tabel blijkt de duidelijke verschuiving van verkoop bij de supermarkten.

N.B. een hypermarkt is een zeer grote supermarkt met een enorme winkeloppervlakte waar men allerlei artikelen, van kleding en gereedschap naar levensmiddelen, in vele kwaliteiten kan kopen. De grotere supermarkten verkopen tot nu toe nog het grootste aandeel pluimveevlees, maar het aandeel dat via de goedkopere hypermarkt- en (Euromarché's) wordt verkocht, wordt steeds groter. Het prijsverschil per kg tussen de hypermarkt en de supermarkt bedraagt ongeveer 1½ tot 2 Francs.

In tabel 6.3 is de verdeling van verschillende slachtkuikenprodukten over de distributiekanalen gegeven.

Tabel 6.3 Procentuele verdeling van verkopen per distributiekanaal in 1982

	Hypermarkt	Supermarkt	Slagers-poeliers	Markt	Anders
Hele kuikens	16,9	28,5	25,9	11,3	18,0
Delen van kuikens	20,6	33,1	26,3	13,9	6,1
Label	26,8	37,2	24,9	6,0	5,1

Uit de gegevens van tabel 6.3 blijkt dat de Label kuikens veel in Hypermarkt en Supermarkt verkocht worden.

In de periode 1980 - 1982 is de consumptie van Label sterk toegenomen. In 1983 is hier een kentering ingekomen en lijkt het erop dat de consument verzadigd is met Label kuikens, waarbij met name het prijsverschil een rol speelt. Daarom wordt erover gedacht een Label in delen produkten op de markt te brengen. De consumptie van delen is in 1982 met 15% toegenomen t.o.v. 1981. Overigens is de ontwikkeling in consumptie van slachtkuikens niet overal gelijk verdeeld. In 1982 was de ontwikkeling t.o.v. 1981: +6,6% in het westen, +5,2% in het oosten, -2,3% in het zuidoosten en -4,3% in het zuidwesten, waarvoor geen afdoende verklaring kan worden gegeven.

Indien een Nederlandse exporteur zich op de Franse markt wil bewegen, verdient het aanbeveling zich op de Hypermarkt te richten met een (nieuw) exclusief produkt, dat niet te hoog in prijs moet zijn, waarbij de noordelijke helft van Frankrijk de meeste mogelijkheden biedt.

7. STERKE EN ZWAKKE PUNTEN VAN DE FRANSE SLACHTKUIKENSECTOR

Sterke punten:
- zeer krachtige expansiedrift exportslachterijen
- goede structuur slachterijen en pluimveebedrijven
- beschikbaarheid van veevoedergrondstoffen
- modern opgezette bedrijven
- grote diversiteit van produkten
- goed marketing-systeem (SOPEXA)
- goed geoutilleerde veevoederindustrie
- lage keuringskosten
- gunstige geografische ligging t.o.v. havens
- lage kostprijs primaire produkt.

Zwakke punten:
- laag opleidingsniveau pluimveehouders
- produktie exportslachterijen gericht op diepvries
- vermeerderingssector.

8. SAMENVATTING

De slachtkuikenproduktie in Frankrijk kan men globaal in tweeën splitsen, nl. enerzijds de produktie van verse kuikens voor het binnenland, en anderzijds de produktie van diepvries voor de export.

De produktie voor het binnenland bestaat uit een veelheid van verschillende produkten. Waarschijnlijk zal men in geen enkel ander land een grotere diversiteit aantreffen. Dit houdt tevens in dat de exportmogelijkheden naar Frankrijk zeer beperkt zijn tenzij men met een nieuw produkt op de markt komt, waarbij men het best bij de "Euromarché's" terecht kan. De produktie voor het binnenland vindt overigens op traditionele wijze plaats.

Anders is dit met de produktie voor de export. Deze heeft vanaf 1976, na een voorzichtig begin t/m 1980, een enorme ontwikkeling doorgemaakt, geïnitieerd door slechts enkele slachterijen. Met name op de Midden-Oostenmarkt zijn successen geboekt, die voor een groot deel zijn te verklaren uit grootscheepse marktonderzoekingen en gerichte reclamecampagnes. Voor het uitvoeren van marktverkenningen kan men gebruik maken van overheidsinstellingen, zoals b.v. SOPEXA.

Door de relatief jonge bedrijfstak kan efficiënt en goedkoop geproduceerd worden. Een ander voordeel is dat de slachterijen de planning van de produktie zelf in de hand hebben.

Nieuwe markten worden voorzichtig, maar goed voorbereid benaderd in samenwerking met de overheid. Op de Westduitse markt is men tot dusver niet geslaagd een groot marktaandeel te veroveren; voorlopig zal men ook geen grootscheepse pogingen ondernemen omdat men erg bang is voor mislukkingen. Wanneer deze markt echter rijp is voor specialiteiten, zullen de Fransen zeer zeker nog een poging ondernemen.

De politiek die door de exporteurs gevolgd wordt bestaat na een marktverkenning uit het opbouwen van contacten, met regelmatige bezoeken. Niet alleen in het Midden-Oosten, maar ook in Rusland heeft deze politiek zijn nut wel bewezen.

Frankrijk zal als een geduchte concurrent bezien moeten worden, mede omdat in Bretagne goedkoop geproduceerd kan worden. Wanneer men in Nederland met inventiviteit te werk gaat, zorgvuldige contacten opbouwt en aandacht schenkt aan de kwaliteit van produkt, verpakking en distributie, behoeft men zeker niet kansloos te zijn t.o.v. Frankrijk.

LITERATUUR

- l'Aviculteur, div. jaargangen
- Le Courier Avicole, diverse jaargangen
- Schriftelijke informatie van de Nederlandse landbouwattaché te Parijs
- Poultry International, diverse jaargangen
- Poultry World, diverse jaargangen
- Broiler Industry, diverse jaargangen
- Tendences des Marchés, diverse jaargangen
- Erdtsieck, B., 1983, De pluimveehouderij in Frankrijk, deel 1 en deel 3 IPS Mededelingen No. 404 en 406 (1984) Beekbergen
- Dijkman, J.H., 1982, De pluriforme ontwikkeling van de pluimveehouderij in Frankrijk, Bureau van de Landbouwraad, Parijs.

1. ALGEMEEN BEELD

1.1 Land- en tuinbouw

Denemarken is qua oppervlakte iets groter dan Nederland. Het aantal inwoners bedraagt echter maar 5,1 miljoen. Tussen 1970 en 1977 bedroeg de groei van de bevolking 0,4% per jaar. Het bruto nationaal produkt per hoofd van de bevolking bedroeg in 1979 US $ 12.685,- en was daarmee precies US $ 2.000,- hoger dan in Nederland. De gemiddelde jaarlijkse groei ervan bedroeg in de periode 1970 tot 1977 2,3%. De koers van de Deense Kroon bedroeg begin november 1983 f 0,325.

De oppervlakte cultuurgrond bedraagt 2,9 miljoen ha. Hiervan is maar 9% grasland. Het aandeel van landbouw en visserij in het bruto binnenlands produkt bedraagt ca. 5%. Voor men zich als zelfstandig boer kan vestigen dient men een vakopleiding te hebben gevolgd. De gemiddelde bedrijfsgrootte is ruim 1,5 keer zo groot als in Nederland, nl. 23,9 ha. De bedrijven zijn in hoofdzaak bij de boeren in eigendom. De financiering is bij de wet geregeld. De 1e hypotheek tot 45% van de geschatte waarde van grond, gebouwen en vaste inventaris kan door elke bank worden geleverd. De 2e hypotheek tot 70% van de geschatte waarde en de waarde van de veestapel wordt uitsluitend verstrekt door Dansk Landbrugs Realkrediet (DRL). De resterende financieringsbehoefte is te dekken via banken, familie-leningen, leverancierskrediet e.d.

De Deense slachtkuikenproduktie bedraagt maar 25% van de Nederlandse. Van de Deense produktie wordt toch nog ca. 60% geëxporteerd, in hoofdzaak naar niet-EG landen. De Deense kuikenhouder heeft in het algemeen een behoorlijke vakbekwaamheid. Het niveau van het agrarisch onderwijs is vergelijkbaar met dat in Nederland.

1.2 Overheidsbeleid

Evenals Nederland is Denemarken lid van de EG. Het BTW-percentage bedraagt 22%. Bij de toetreding heeft Denemarken op veterinaire gronden, het land is nl. vrij van pseudovogelpest (NCD), het recht gekregen de import van eieren en gevogelte te weren. Hierdoor kan men in principe prijsdiscriminatie tussen de binnenlandse afzet en de export toepassen. In de praktijk valt dit mee, doordat de Deense regering in het kader van haar consumentenbeleid eist, dat de prijs in het binnenland gelijk is aan de gemiddelde exportprijs.

Voor de bouw van bedrijven, dus ook slachterijen in economisch achtergebleven gebieden wordt z.g. "districtsontwikkelingssteun" gegeven. Er bestaan geen investeringspremies voor boeren. Wel ontvangt de georganiseerde landbouw een deel van de opbrengsten van de provinciale en gemeentebelasting op landbouwgrond van de staat terug.

De veterinaire keuringskosten, die ca. 20 Øre per kg bedragen worden sinds 1981 door de staat betaald. Dit om de levende export naar Duitsland uit het Deense grensgebied af te remmen. Gezien de moeilijker geworden financiële positie van de Rijksoverheid is het onzeker of de Staat deze kosten ook in 1984 zal betalen. De kosten van de diensten van de gezondheidszorg voor pluimvee worden in hun geheel door de overheid gedragen.

De voorlichting is in handen van de consulenten van de Landbouworganisaties. Deze krijgen van de overheid 75% van het loon van de voorlichters vergoed. De voorlichtingsdienst houdt voor de kuikenhouders die dat willen kosteloos een technische deeladministratie bij. Het onderzoek t.b.v. de pluimveehouderij gebeurt op de instituten van de Landbouwhogeschool.

1.3 Belangenbehartiging

De Deense pluimveeraad (Det Danske Fjerkraerad), opgericht in 1978, houdt zich bezig met het produktiebeleid en andere zaken op nationaal- en internationaal niveau en met publiekrechtelijke aangelegenheden. Ze vertegenwoordigt de pluimveehouderij in de Deense landbouwraad en in de EG (zie fig. 1.1).

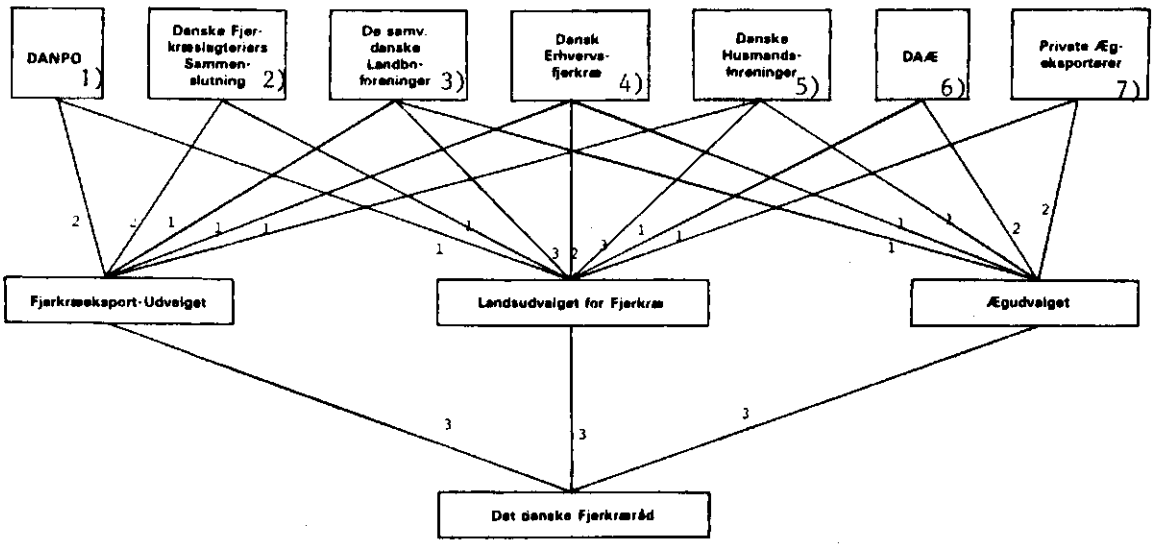
De pluimvee-exportcommissie (Fjerkrae-eksport-udvalget) houdt zich bezig met afzet- en kwaliteitsverbetering, centrale afzet en algemene zaken met betrekking tot de afzet.

De agrarische pluimveecommissie (Landsudvalget for Fjerkrae) houdt zich bezig met de voorlichtingsdienst, met fokkerij en veterinaire zaken, met technische en biologische aangelegenheden en met overige zaken betreffende de primaire produktie.

De eiercommissie (Aegudvalget) is belast met de afzet- en kwaliteitsverbetering en met algemene zaken betreffende de afzet van eieren en eiprodukten.

In deze organisaties werken pluimveehouders, slachterijen en eierhandelaren samen.

Figuur 1.1 Organisatiestructuur in de pluimveehouderij

Bron: Landsudvalget for Fjerkrae

1) Coöperatieve pluimveeslachterijen.
2) Particuliere en coöperatieve pluimveeslachterijen.
3) Landbouworganisatie van boeren met grote bedrijven.
4) Organisatie van pluimveehouders.
5) Landbouworganisatie van boeren met kleine bedrijven.
6) Coöperatieve eierafzet.
7) Particuliere eierhandelaren.

2. PLUIMVEEHOUDERIJ

2.1 Slachtkuikenhouderijen

Het aantal bedrijven met slachtkuikens is in de periode 1971-1981 sterk afgenomen. Het aantal aanwezige kuikens nam daarentegen toe. Hierdoor nam het gemiddeld aantal per bedrijf aanwezige slachtkuikens sterk toe, nl. van 1100 in 1971 tot bijna 3000 in 1981. Gemiddeld zijn de bedrijven veel kleiner dan in Nederland. Daar bedroeg nl. het gemiddeld aantal per bedrijf aanwezige slachtkuikens in 1982 22550 dieren. Uit tabel 2.1 blijkt, dat de meeste slachtkuikens voorkomen op de grotere bedrijven. In 1981 kwam 80% van alle slachtkuikens voor op bedrijven met meer dan 25000 dieren. De concentratie van de slachtkuikens bij de grotere bedrijven is sinds 1971 sterk toegenomen.

Tabel 2.1 De procentuele verdeling van de aanwezige slachtkuikens en van het aantal bedrijven met slachtkuikens naar het aantal per bedrijf aanwezige slachtkuikens in 1971 en 1981

	bedrijven		slachtkuikens (x 1000)	
	1971	1981	1971	1981
Totaal	6119	2940	6732	8611
w.v. naar aantal aanwezige slachtkuikens	%	%	%	%
1 - 4999	94	92	7	2
5000 - 9999	2	1	13	3
10000 - 14999	1	1	13	5
15000 - 24999	1	1	18	10
25000 - 49999	1	2	27	29
50000 - 99999	0	2	10	32
100000 en meer	0	0	12	19

Bron: Landbrugsstatistik juni-telling.

In Denemarken is de slachtkuikenhouderij geconcentreerd in Jutland en Funen, doch met name in het noorden en het zuiden van Jutland (zie fig. 2.1). In deze concentratiegebieden zijn de bedrijven gemiddeld ook het grootst.

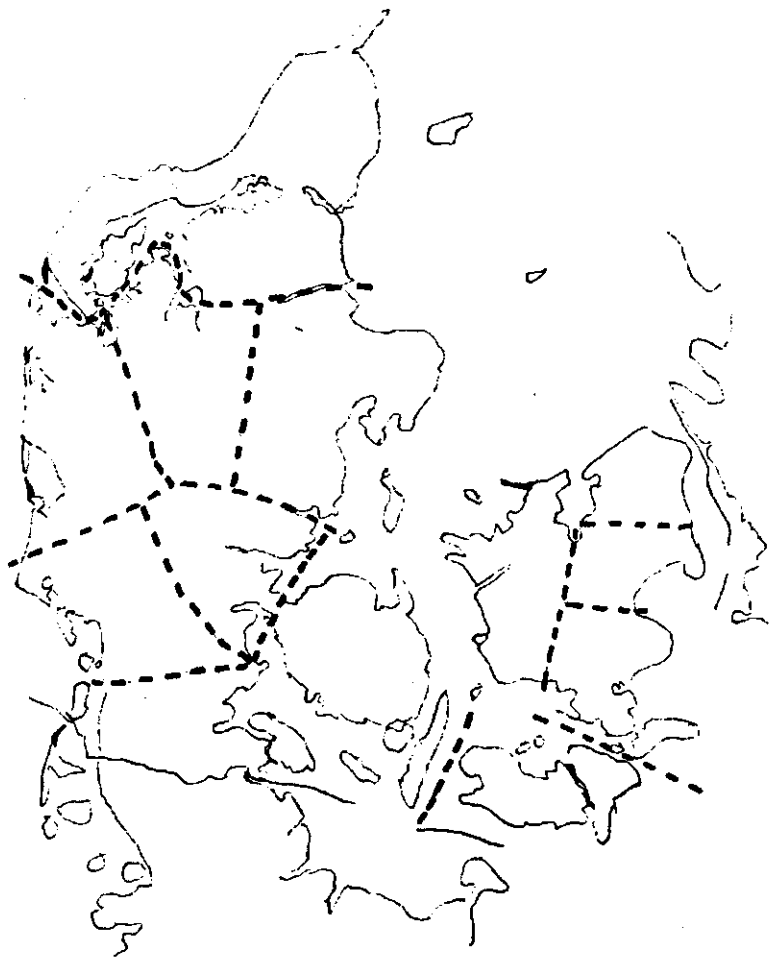
Uit tabel 2.2 blijkt, dat de slachtkuikens in hoofdzaak voorkomen op de bedrijven met veel cultuurgrond. De qua oppervlakte grootste bedrijven hebben gemiddeld ook het grootste aantal slachtkuikens. Uit deze tabel is af te leiden, dat het aantal op de slachtkuikenhouderij gespecialiseerde bedrijven vrij klein is.

Tabel 2.2 De procentuele verdeling van de aanwezige slachtkuikens en van het aantal bedrijven met slachtkuikens naar de oppervlakte cultuurgrond per bedrijf in 1981

	bedrijven	slachtkuikens (x 1000)
Totaal	2940	8611
w.v. naar oppervlakte cultuurgrond	%	%
tot 10 ha	35	26
10 - 30 ha	44	18
30 ha en meer	21	56

Bron: Landbrugsstatistik juni-telling.

Figuur 2.1 De regionale verdeling van de aanwezige slachtkuikens

tot 1 miljoen aanwezige slachtkuikens.

1 - 2 miljoen aanwezige slachtkuikens.

2 miljoen en meer aanwezige slachtkuikens.

Bron: Landbrugsstatistik juni-telling.

De hokken voor slachtkuikens zijn in Denemarken vrij oud. Ongeveer 10% is gebouwd voor 1960 en 39% na 1970. Wel hebben de grotere bedrijven gemiddeld nieuwere hokken. De hokcapaciteit bedraagt ruim 13 miljoen plaatsen en is daarmee bijna 50% groter dan het aantal in juni aanwezige slachtkuikens. Hierbij dient wel bedacht te worden dat het aantal in juni aanwezige slachtkuikens in negatieve zin wordt beïnvloed door de vakantieperiode bij de slachterijen. Gemiddeld bedraagt het aantal ronden ca. 6 per jaar. Dit is vrij veel. De gemiddelde ronde duurt 42 dagen, d.w.z. één week korter dan in Nederland.

2.2 Afzet van slachtkuikens af-boerderij

In de periode 1978 tot 1982 is het aantal kuikenslachtingen toegenomen. Wel komen in het aantal slachtingen en dus ook in de kuikenvleesproduktie van jaar tot jaar vrij grote schommelingen voor (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Het aantal slachtingen van kuikens en de kuikenvleesproduktie per jaar

	1978	1979	1980	1981	1982
Aantal kuikenslachtingen (x 1 miljoen)	71,4	71,6	67,7	73,4	78,5
Produktie kuikenvlees (x 1000 ton)	79,5	81,4	78,6	86,6	93,-

Bron: Landbrugsstatistik.

De slachtkuikenhouders verkopen de slachtkuikens aan de slachterij. Deze transactie wordt vooraf vastgelegd. De gemaakte afspraak geldt meestal voor 1 jaar. De overeengekomen prijs is vrijwel altijd een dagprijs soms een minimumprijsgarantie. Afzet aan pluimveehandelaren komt niet meer voor.

Het aandeel van de coöperaties kan geschat worden op ca. 55%. Het gaat hierbij om 2 slachterijen, waarvan de ene (Danpo) in eigendom is bij o.a. een coöperatieve veevoerfabriek. Het andere bedrijf (Farre) is eigendom van 30 landbouwers/pluimveehouders.

De afgeleverde slachtkuikens worden afgerekend tegen een prijs per kg levend gewicht. Het gaat hierbij om door de slachterijen vooraf bekend gemaakte prijsnoteringen, die zijn gebaseerd op de exportmogelijkheden. Verder kan de pluimveehouder een toeslag krijgen van ca. 15 Øre voor zwaardere dieren en voor de prompte levering van het overeengekomen aantal slachtkuikens.

2.3 Levering van eendagskuikens

De import van broedeieren en eendagskuikens is in Denemarken vrijwel onmogelijk (zie 1.2). Ook is er geen export van eendagskuikens.

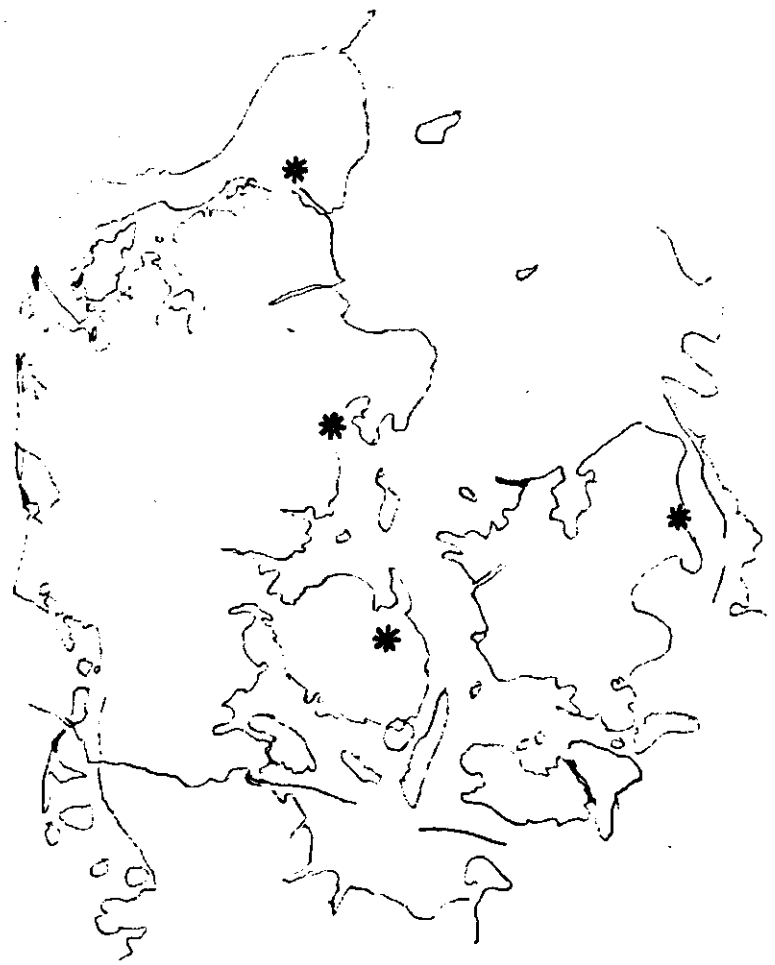
Tabel 2.4 De jaarlijkse produktie van broedeieren van slachtrassen

	1980	1981	1982
Jaarproduktie broedeieren (x 1 miljoen)	75	82	84

Bron: Landbrugsstatistik.

Er zijn in totaal 13 broederijen. De 4 grootste (inlegcapaciteit meer dan 500000 eieren) hebben een marktaandeel van 80% terwijl het marktaandeel van de 4 kleinste bedrijven (inlegcapaciteit minder dan 50000 eieren) slechts 0,1% bedraagt.

Figuur 2.2 De hoofdvestigingsplaatsen van de vier grote veevoerfabrikanten, die slachtkuikenvoer produceren

Bron: Nederlandse Landbouwattaché te Kopenhagen.

De broederijen leveren de kuikenhouders de benodigde eendagskuikens. Deze transactie is meestal vastgelegd in een jaarcontract. In de overeenkomst is geen vaste prijs voor de eendagskuikens vastgelegd, zodat de kuikenhouder de dagprijs betaalt. Wel verlenen de broederijen bij afnames boven een bepaald aantal eendagskuikens een korting van 5 Øre per stuk.

Verreweg de meeste slachtkuikens zijn ASA dieren (95%). Daarnaast komen de volgende rassen voor Arbor Acres en Hybro. Het fokbedrijf ASA is in 1978 ontstaan uit een fusie van een drietal coöperatieve en particuliere bedrijven. Het fokbedrijf bezit ook 8 bedrijven met grootouderdieren, 3 opfokbedrijven en een broederij. De vermeerderaars waaraan men levert zijn voor de helft zelfstandig voor de andere helft geïntegreerd. De eersten kopen eendagskuikens en leveren broedeieren terug tegen prijzen die gekoppeld zijn aan de prijs van het voer. De door hen geleverde eieren worden afgezet naar een vijftal broederijen.

2.4 Levering van slachtkuikenvoer

In de periode 1980 tot 1982 is de produktie van slachtkuikenvoer toegenomen van 223000 ton tot 245000 ton per jaar. De produktie ervan is hoofdzakelijk in handen van een 4-tal ondernemingen nl. de coöperatie DLG en de particuliere bedrijven KFK, Peder Hedegaard, en Superfoss. De KFK heeft een marktaandeel bij pluimveevoeder van 50%. De DLG beschikt over 56 plaatselijke centra. Naast deze grote bedrijven komen nog een honderdtal kleine bedrijven voor. Hun betekenis voor de toelevering van slachtkuikenvoer is echter gering. Fig. 2.2 geeft de vestigingsplaatsen van de 4 grote ondernemingen. Daaruit blijkt, dat deze vooral in of bij de belangrijkste produktiegebieden zijn gevestigd.

De slachtkuikenhouder produceert zelf geen kuikenvoer. Al het benodigde voer wordt aangekocht, in hoofdzaak rechtstreeks bij de fabriek. De grote kuikenhouders kopen bulkvoer; enkele kleinere nog zakvoer. Gebruikelijk is, om het voer in voorkoop te kopen tegen een dan overeen te komen prijs. Momenteel gebeurt dat vooral per koppel. In perioden met een rustiger grondstoffenmarkt worden ook wel overeenkomsten voor 1 jaar afgesloten. In een beperkt aantal gevallen is een contract afgesloten, waarin de veevoerproducent de slachtkuikenprijs garandeert.

In Denemarken wordt nogal wat graan geproduceerd. Het slachtkuikenvoer bevat dan ook in vergelijking met het Nederlandse voer relatief veel granen en graanprodukten.

3. PLUIMVEEHANDEL EN -INDUSTRIE

3.1 Produktie en verbruik

De produktie van pluimveevlees is in de periode 1978 tot 1982 gestegen met ruim 10%. Deze stijging kwam volledig voor rekening van het kuikenvlees. Dit maakt ca. 88% van de totale produktie uit (zie tabel 3.1).

Van de totale pluimveevleesproduktie wordt ca. 60% geëxporteerd. De resterende 40% wordt in het binnenland geconsumeerd. Het verbruik per hoofd ligt ca. 1 kg hoger dan in Nederland.

Denemarken produceert net als Nederland vrij lichte kuikens (zie tabel 2.3). Hoewel de kuikens de laatste jaren gemiddeld iets zwaarder zijn geworden, is het gemiddelde panklare gewicht nog steeds lager dan 1200 gram. De lichtere kuikens 900-1200 gram worden vooral in het binnenland afgezet; de zwaardere (1100-1500 gram) in het buitenland.

Geschat wordt dat het verse produkt ca. 15% van de totale produktie uitmaakt. De produktie daarvan en die van delen en specialiteiten neemt toe.

Tabel 3.1 Produktie, export en binnenlands verbruik van pluimveevlees in de periode 1978-1982

	1978	1979	1980	1981	1982
Produktie uit huisslachtingen (x 1000 ton) 1)	5	5	5	5	5
Produktie in slachterijen (x 1000 ton) 1)	93	95	92	99	106
w.v. slachtkuikens	80	81	79	87	93
legkippen	4	5	5	4	4
kalkoenen	4	5	4	3	4
eenden en ganzen	6	4	5	6	5
Totale produktie	98	100	97	104	111
Export	54	56	55	59	64
Voorraadmutatie + = naar voorraad - = uit voorraad	+ 1	- 0	0	+ 1	0
Binnenlands verbruik	43	45	42	44	47
Jaarverbruik in kg per hoofd van de bevolking	8,5	8,7	8,2	8,7	9,5

1) Panklaar gewicht.
Bron: Landbrugsstatistik.
Statistike efterretninger.
Fjerkraeeksport-Udvalget.

De export van pluimveevlees bestaat voor ruim 85% uit slachtkuikenvlees. Het gaat hierbij vrijwel uitsluitend om diepgevroren vlees. De export omvat vooral hele kuikens. Daarnaast worden delen, conserven en ook verder verwerkte specialiteiten geëxporteerd.

Ook de binnenlandse afzet betreft in hoofdzaak diepvrieskuikens en delen; ongeveer een derde deel bestaat uit verse produkten. De omschakeling in de richting van het verse produkt verloopt vrij langzaam, omdat hiervoor een zwaarder kuiken nodig is, dan men nu produceert. Bovendien dient men een nieuw distributiesysteem op te zetten. Dit vraagt nogal wat investeringen zowel van de slachterij als van de detaillist.

3.2 Pluimveehandelaren en -slachterijen

De pluimveehandel heeft in de loop der jaren haar functie als tussenpersoon tussen producent en slachterij in betekenis zien afnemen. Momenteel is hun aandeel in de afzet van slachtkuikens vrijwel nihil.

Het aantal pluimveeslachterijen bedraagt momenteel 25 stuks. Hun aantal is sinds 1975 nogal teruggelopen (zie tabel 3.2).

Tabel 3.2 De verdeling van de pluimveeslachterijen naar hun jaarproduktie in 1975 en 1982

	1975	1982
Totaalaantal slachterijen	38	25
w.v. jaarproduktie pluimveevlees		
minder dan 100 ton	5	5
100 - 1000 ton	14	5
1000 - 5000 ton	11	5
5000 - 7000 ton	5	4
7000 - 9000 ton	2	1
9000 ton en meer	-	5

Bron: Nederlandse Landbouwattaché te Kopenhagen.

Het marktaandeel van de 2 grootste bedrijven is ca. 55%, dat van de 9 grootste bedrijven ca. 90%. De slachtingen zijn dus sterk geconcentreerd bij de grootste bedrijven. De beschikbare slachtcapaciteit is volledig bezet. Slechts enkele kleinere slachterijen zonder een eigen verkoopapparaat, welke volledig afhankelijk zijn van particuliere exporteurs draaien slecht. Zij drukken momenteel de prijzen.

De meeste slachterijen zijn gevestigd in Noord-Jutland, boven de lijn Arhus-RingkØbing. Daarbuiten zijn 2 kleinere slachterijen gevestigd op het eiland Seeland, 1 op het eiland Bornholm, terwijl in Funen zowel een grote als een kleine slachterij is gevestigd.

Danpo de grootste slachterij bezit 5 produktiebedrijven en is eigendom van een coöperatieve veevoerfabriek (DLG), een particuliere fabriek (KFK) en 2 banken. Het marktaandeel van dit bedrijf is de laatste jaren nogal teruggelopen en bedraagt nu 37%. Het bedrijf zet ca. de helft van de produktie af in het binnenland. Behalve diepvrieskuikens produceert het ook delen en specialiteiten. Verder schakelt men langzaam over op verse produkten. Hun marktaandeel op de binnenlandse markt voor het verse produkt is nu nog maar 5%.

De binnenlandse verse markt is in handen van Farre, de qua grootte tweede slachterij, met een marktaandeel van 19%. Deze slachterij is eigendom van 30 pluimveehouders en voert een breed assortiment (eenden, kalkoenen, ganzen, slachtkuikens, delen, verwerkte produkten). De slachterij Vinderup produceert uitsluitend delen; andere slachterijen uitsluitend diepvries.

De thuismarkt wordt afgezien van enkele zeer kleine bedrijven beleverd door de 4 grote slachterijen, nl. Danpo, Farre, Gedved, Skovdal. De levering geschiedt rechtstreeks aan supermarkten en inkoopcombinaties. Op de verpakking vermeldt de fabrikant naast zijn eigen firmanaam het algemene vignet van de pluimvee-exportcommissie.

3.3 Exporteurs en exportorganisatie

De grote slachterijen bezitten een eigen verkoopapparaat. Danpo heeft zelfs een eigen verkoopkantoor in Hamburg, evenals de bedrijven Farre en Vinderup, die er een gezamenlijk verkoopkantoor hebben (Scandifarm).

Verder zijn er 23 particuliere exporteurs, die o.a. pluimveevlees exporteren. Hiervan zijn er 7 van enig belang. Enkele exporteurs zijn geheel of gedeeltelijk eigenaar van een slachterij. Ook komt voor dat een exporteur de gehele produktie van een slachterij afneemt. Door af te zetten via exporteurs benut men bestaande handelscontacten. Daar staat tegenover dat voor de exporteur het kuikenvlees één van zijn vele produkten is.

De uitvoer bestaat in hoofdzaak uit conserven en diepvriesprodukten, met name hele kuikens en delen. Naar het Verenigd Koninkrijk wordt ook een beperkt kwantum vers produkt geëxporteerd. Naar West-Duitsland exporteert men ook verder verwerkte produkten zoals het "zaterdagkuiken" 1) van Danpo.

In de pluimvee-exportcommissie, werken alle producenten en slachterijen op vrijwillige basis samen. Het lidmaatschap is met een termijn van 1 jaar opzegbaar. Het bestuur bestaat uit 4 vertegenwoordigers van de slachterijen, 3 producenten en een particuliere exporteur. Deze laatste heeft geen stemrecht. De commissie heeft inkomsten uit een heffing van 3 Øre per kg pluimveevlees. Daarnaast krijgt ze ca. 9 miljoen Dkr. uit de gedeeltelijke terugbetaling van de opbrengsten van de provinciale en gemeentelijke belastingen op landbouwgrond.

De commissie kan met 6 stemmen voor en 1 tegen dwingende maatregelen voorschrijven. Overtredingen van de leden worden door een scheidsgerecht behandeld. De commissie kan richtprijzen voor de export adviseren of vaststellen. Bovendien kan ze in tijden van tegenspoed tegen een bepaalde prijs pluimveevlees uit de markt nemen en opslaan in gehuurde koelhuizen.

1) Het gaat hierbij om een diepgevroren in delen opgedeeld kuiken, waaraan kruiden zijn toegevoegd. Het geheel is zodanig verpakt, dat het met verpakking en al in de oven kan worden verhit.

De commissie verzorgt en coördineert de onpersoonlijke reclame en verzorgt zelf de export naar landen met staatshandel.

4. BEDRIJFSKOLOM

De vermeerderingsfase en de broederijen zijn ten dele verticaal geïntegreerd vanuit de fokkerij (ASA). Ook zijn enkele slachterijen geïntegreerd met veevoerproducenten en/of exportbedrijven.

De coördinatie van leverings- en afnametijdstippen heeft vooral plaats via de door de pluimveehouder met broederijen en slachterijen afgesloten contracten. Deze contracten hebben meestal een beperkte looptijd (1 ronde of 1 jaar) en bevatten vrijwel nooit prijsgaranties of financieringsbepalingen. De kuikenhouder neemt het initiatief tot het afsluiten van deze contracten. De mengvoerindustrie is nauwelijks betrokken bij deze contractproduktie.

De prijs speelt een belangrijke rol bij de coördinatie van de omvang van de totale produktie en van de geproduceerde kwaliteit.

Concluderend kan gezegd worden dat de mesters in de produktie en bij de planning een centrale rol spelen. Zij laten zich daarbij leiden door de slachtkuikenprijs, die op zijn beurt weer afhankelijk is van de afzetmogelijkheden.

Wat de flexibiliteit van de produktiekolom betreft, kan het volgende worden opgemerkt. Ten behoeve van de sector verschijnen marktberichten (prijzen, kosten, opbrengsten, produktie) en marktvooruitzichten. Verder is van belang, dat de slachtkuikenhouderijen weinig gespecialiseerd zijn en nauwelijks prijsgaranties hebben. Hierdoor is de flexibiliteit in de produktiekolom vrij groot.

De slachterijen beschikken zelf over vriescapaciteit. Bij de afzet vindt het transport plaats in gehuurde koel- of vrieswagens. Verder moeten de slachterijen momenteel nogal investeren ten behoeve van de afvalwaterzuivering. De investeringen door kuikenhouders zijn de laatste jaren door de hoge rente en de lage prijzen nogal teruggelopen. Gezien de hoge energieprijs wordt veel aandacht besteed aan de isolatie van de hokken en aan het gebruik van afvalwarmte in de slachterij. Zo worden de stoomverliezen die eerder optraden bij het spoelen nu gebruikt voor het verwarmen van water. In Denemarken is geen sprake van een "salmonella"-vraagstuk. De in Nederland gangbare salmonella in pluimvee komt er niet voor, wel een exotisch type.

In tabel 4.1 is een overzicht gegeven van de belangrijkste technische kengetallen en produktiekosten van slachtkuikens in Denemarken. Vergeleken met Nederland heeft Denemarken een lage kostprijs. Dit hangt samen met de geringere voerkosten in Denemarken, dankzij de betere voederconversie. Van invloed op deze voederconversie is niet alleen het iets lagere eindgewicht, maar ook de hoge energiewaarde van het voer 1). De huisvestingskosten zijn in Denemarken hoog. Dit is een gevolg van de zeer hoge rentestand. Doordat in Denemarken ook de opbrengstprijs lager is dan in Nederland, zijn de arbeidsopbrengsten vrijwel gelijk. Verder kan nog vermeld worden, dat de kosten voor het vangen en transport van de slachtkuikens 40 Øre per stuk bedragen. De uurlonen in de slachterij (incl. sociale lasten en toeslagen voor overwerk) bedragen momenteel Dkr 64,15 voor mannen en Dkr 59,35 voor vrouwen. De prijzen van de verschillende energiedragers zijn vermeld in tabel 4.2.

Vergeleken met die in Nederland zijn de Deense prijzen voor elektriciteit lager en die voor zware stookolie, 3500 seconden, iets hoger.

In tabel 4.3 is de ontwikkeling van de prijzen van een aantal produkten weergegeven. Zowel voor broedeieren, eendagskuikens en kuikenvoer als voor slachtkuikens zijn de prijzen sinds 1972/73 sterk gestegen. Voor het voer is de prijs zelfs meer dan verdubbeld. In het seizoen 1981/82 kon voor de opbrengst van 1 kg slachtkuikenvlees 3,46 kg voer worden gekocht. Hierbij is ervan uitgegaan, dat het geslacht gewicht 70% van het levend gewicht bedraagt.

1) Voederwaarde: 23% r.e., 3,7 gram cystine, 12,2 gram lysine, 4,8 gram methionine. Energie 1375 MJ.

Tabel 4.1 Produktiekosten van slachtkuikens 1) in de jaren 1975/76 en 1981/82 (oktober/september) in Dkr

	1975/76		1981/82	
	Dkr	(gld.)	Dkr	(gld.)
Eendagskuiken	0,85	(0,37)	1,09	(0,36)
Voer	2,59	(1,14)	4,31	(1,42)
Verwarming	0,08		0,14	
Elektriciteit	0,03		0,04	
Strooisel	0,03		0,03	
Overige kosten	0,03		0,05	
Totale variabele kosten	3,61	(1,59)	5,66	(1,86)
huisvesting	0,31		0,63	
Arbeid	0,06		0,13	
Totaal 2)	3,98	(1,75)	6,42	(2,11)
Opbrengst	4,82	(2,12)	6,05	(1,99)
Arbeidsopbrengst	0,90	(0,40)	-0,24	(-0,08)
Koers per 100 Dkr		f 44,04		f 32,85
Uitgangspunten				
- koppelgrootte		12435		17349
- dieren/m2		20,6		21,8
- lengte mestperiode		46,4		42,-
- koppels/jaar		5,5		6,3
- eindgewicht		1470		1540
- voederconversie		2,05		1,90
- strooisel per kuiken (Dkr)		0,12		0,21
- verwarming per kuiken (Dkr)		0,04		0,06
- investering stal per m2 (Dkr)		330		600
- investering inventaris per m2 (Dkr)		160		300
- rentepercentage		15		23
- uurloon (incl. sociale lasten)(Dkr)		30,-		60,40

1) Gebaseerd op de gegevens van 130 bedrijven met ca. 45% van de totale produktie, die zichzelf hiervoor hebben gemeld.
2) Produktiekosten excl. BTW.

Bron: Landsudvalget for Fjerkrae.

Tabel 4.2 De prijzen van de verschillende energiedragers in Dkr op 15 augustus 1983

- zware stookolie 1)	1500 sec	1825 per ton
	3500 sec	1725 per ton
	gasolie	2300 per ton
- electriciteit 2)	bij een jaarlijks verbruik van	
	3000 kWh	0,552 per kWh
	5000 kWh	0,513 per kWh
	20000 kWh	0,457 per kWh
	200000 kWh	0,456 per kWh
	1000000 kWh	0,420 per kWh
- kolen 3)	hoge calorische waarde	710 per ton
	lage calorische waarde	450 per ton

1) Excl. 22% BTW en accijns, maar incl. vracht.
2) Excl. BTW en accijns (0,36 per kWh).
3) Excl. BTW, vracht en accijns (Dkr 127 per ton).

Bron: Nederlandse Landbouwattaché te Kopenhagen.

Tabel 4.3 De ontwikkeling van de prijzen van broedeieren, eendagskuikens, slachtkuikens og slachtkuikenvoer i de periode 1972/73 tot 1981/82 1) i Dkr

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82
Prijs per broedei	0,60	0,68	0,65	0,74	0,80	0,83	0,84	0,89	0,95	1,02
Prijs per eendagskuiken	0,95	1,15	1,13	1,20	1,28	1,33	1,35	1,40	1,52	1,61
Voerprijs per 100 kg	103,50	115,42	114,75	126,55	149,85	150,28	155,70	169,43	198,20	227,04
Slachtkuikenprijs per kg levend gewicht	3,53	3,76	3,68	3,98	4,43	4,43	4,56	5,03	5,67	6,05

1) Periode 1 oktober/30 september.

Bron: Landsudvalget for Fjerkrae.

De prijs van het kuikenvlees lag half augustus 1983 in het binnenland Dkr 0,80 boven die bij export. De verkoopprijs in het Midden-Oosten was toen ca. US$ 1180,- per ton. In dit bedrag zijn de transportkosten inbegrepen. Deze bedragen voor het transport van slachterij naar een Deense haven US$ 10, per ton, terwijl de scheepsvrachttarieven Deense haven - Midden-Oosten US$ 200,- $ 210,- per ton bedragen. De slachterijen zeggen, dat het prijsverschil tussen binnen en buitenland een gevolg is van het consumeren van lichtere kuikens in het binnenland. De Deense overheid heeft echter in het kader van haar beleid om de binnenlandse prijs gelijk te laten zijn aan de gemiddelde exportprijs, een onderzoek naar de reden van het prijsverschil gelast.

5. DEENSE POSITIE OP EXPORTMARKTEN

De Deense export bedraagt steeds ca. 60% van de totale pluimveevlees-produktie (zie ook tabel 3.1). Het overgrote deel van de export bestaat uit kuikenvlees (85%); waaronder vrijwel geen vers produkt.

De Deense export is in hoofdzaak gericht op "derde landen" (zie tabel 5.1). Binnen de EG is de export vooral gericht op West-Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Buiten de EG zijn vooral van belang het Midden-Oosten (Verenigde Arabische Emiraten en Koeweit) en Rusland. Het Deense produkt wordt dus nogal geëxporteerd naar veraf gelegen landen. De export naar Midden-Amerika is reeds verloren gegaan, die naar het Verre Oosten neemt ten gevolge van de Amerikaanse concurrentie in betekenis af.

Tabel 5.1 De procentuele verdeling van de export van pluimveevlees naar bestemmingslanden

	1976	1978	1980	1982
Export pluimveevlees (x1000 ton panklaar)	53	54	55	64
waarvan geëxporteerd naar	%	%	%	%
- West-Duitsland	27	38	30	13
- Verenigd Koninkrijk	3	8	3	35
- USSR	6	-	6	3
- overig Europa	5	4	3	2
- Midden-Amerika	10	-	-	-
- Singapore	5	3	2	2
- Japan	2	0	-	-
- Koeweit	10	16	14	8
- Verenigde Arabische Emiraten	11	10	15	17
- Noord-Yemen	0	3	0	0
- Saoudi-Arabië	1	0	1	2
- Egypte	0	0	7	0
- Nigeria	1	0	0	0
- overige landen	18	18	17	18

Bron: Manedsstatistik over udenrigshandel.

Uit tabel 5.1 blijkt ook, dat de naar de verschillende landen geëxporteerde hoeveelheden van jaar op jaar nogal kunnen variëren. Dit geldt in het bijzonder voor de USSR en een aantal landen in het Midden-Oosten, waar de invoer ook door de staat wordt geregeld. De grote export naar het Verenigd Koninkrijk in 1982 is een gevolg van het Britse verbod op de invoer uit landen die inenten tegen pseudovogelpest. Daar Denemarken vrij is van deze ziekte, kon men wel naar het Verenigd Koninkrijk uitvoeren en profiteren van de verminderde concurrentie. Dit is echter vooral ten koste gegaan van de export naar West-Duitsland. De sterk van jaar op jaar wisselende exporten naar de diverse landen duidt op een beperkte mate van klantenbinding.

De export bestaat vrijwel uitsluitend uit diepgevroren produkten en conserven. Alleen naar het Verenigd Koninkrijk wordt ook wel vers produkt verkocht. Het gewicht van de geëxporteerde kuikens bedraagt 1100 - 1500 gram. Behalve hele kuikens en delen worden ook verder verwerkte produkten en specialiteiten geëxporteerd zoals het "zaterdagkuiken", worsten, pasteien, gerookte produkten, oesters, etc. Alle Deense produkten zijn in het buitenland herkenbaar aan de rode roset met de witte haan.

Op de Westduitse markt zet men vooral af in het noorden van het land. Een aantal grote slachterijen bezit hier een eigen verkoopkantoor. Op deze markt worden nogal wat delen (borsten, bovenbenen, levers) en specialiteiten afgezet. Vooral het "zaterdagkuiken" van Danpo is gewild. Zo zeer zelfs dat men niet aan de vraag kan voldoen. Dit heeft geleid tot de introductie van soortgelijke produkten bij andere slachterijen zoals het "Jutse kuiken" van Farre. Op de Duitse markt maakt men samen met de plaatselijke levensmiddelenhandel reclame voor het Deense produkt. Daarbij geeft men informatie over het soort aangeboden vlees, de prijs ervan en waar het te koop is. Hierdoor voorkomt men dat de consument tevergeefs naar het aangeprezen produkt vraagt. Het Deense produkt heeft in Duitsland het imago van een kwaliteitsprodukt. Dit imago is gebaseerd op de strenge controle bij produktie en slachting en de hoge kwaliteit van het voer.

De relaties op de Midden-Oostenmarkt zijn gebaseerd op jarenlange persoonlijke ontmoetingen. Op deze markt maakt men geen gebruik van agenten, doch doet men direct zaken met de importeurs. Men ziet kans er een overprijs te maken door betrouwbare leveringen van goede kwaliteit en standaard. De leveringen naar het Midden-Oosten lopen via de havens van Esbjerg, Aarhus of Hamburg.

Op de Britse markt heeft Denemarken het voordeel ook verse produkten te kunnen leveren en vrij te zijn van pseudovogelpest. Hierdoor worden ze niet getroffen door veterinair getinte invoerbepalingen, die erop gericht zijn het Verenigd Koninkrijk voor deze ziekte te vrijwaren.

Tenslotte zij er nog op gewezen, dat de export naar landen met staatshandel loopt via de pluimvee-exportcommissie (zie 3.3). Dit voorkomt het tegen elkaar uitspelen van Deense bedrijven. Bovendien loopt men niet het gevaar dat de order afspringt omdat hij te groot is voor een enkele slachterij.

6. STERKE EN ZWAKKE PUNTEN VAN DE DEENSE SLACHTKUIKENSECTOR

Sterke punten:

- geen salmonella en NCD (pseudovogelpest)probleem;
- de agrarische sector ondervindt nauwelijks beperkingen vanwege milieuproblemen;
- de slachtkuikens komen voor op grote weinig gespecialiseerde en daardoor flexibele bedrijven;
- een lage kostprijs in de mesterijfase, waarbij de zeer goede voederconversie de hoge huisvestingskosten meer dan goed maakt;
- de coördinatie van de sector vindt plaats vanuit de markt, nl. via de door slachterijen uitbetaalde prijs;
- de thuismarkt is beschermd en voor gezamenlijke rekening is via de PEC marktinterventie (opkopen van overschotten) mogelijk;
- goede persoonlijke contacten in het Midden-Oosten;
- de reclame voor het Deense produkt wordt in Duitsland gezamenlijk met de Duitse levensmiddelenhandel gemaakt;
- de export naar landen met staatshandel gebeurt gezamenlijk;
- het Deense produkt heeft op de Duitse markt het imago van hoge kwaliteit te zijn;
- men produceert nogal wat specialiteiten. Voor deze produkten ontvangt men een naar verhouding hoge prijs;
- de overheidsbijdrage in de keuringskosten verlaagt de slachtkosten;
- omdat men geen eendagskuikens exporteerd geen verstorende invloed vanwege het niet doorgaan van exportorders.

Zwakke punten:
- de geringe mate waarin de Denen met name bij de export inspelen op de groeiende betekenis van het verse produkt;
- het lichte gewicht van de slachtkuikens, bemoeilijkt de omschakeling op het verse produkt;
- de grote transportafstanden tot belangrijke importlanden;
- de slechte bedrijfsstructuur in de slachtkuikenhouderij en de vele oude hokken.

SAMENVATTING

De Deense exportpositie berust vooral op een aantal sterke punten. Het gaat om de persoonlijke contacten met de afnemers in het Midden-Oosten en de gezamenlijke export naar landen met staatshandel. Voor de export naar het Verenigd Koninkrijk is het NCD vrij zijn van Denemarken van belang en voor de export naar Noord-Duitsland de geringe transportafstand en de samenwerking met de levensmiddelenhandel. De basis van de exportpositie is gelegen bij de efficiënte Deense slachtkuikenbedrijven.

Hoewel Nederland en Denemarken elkaar op diverse markten tegen komen, zijn het geen grote concurrenten. Beide landen bewegen zich nl. in hoofdzaak op uiteenlopende deelmarkten. Denemarken richt zich vooral op het boveneind van de markt, terwijl Nederland meer opereert in het middenstuk van de markt.

In de huidige situatie, waarin de inkomens eerder dalen dan stijgen is de Nederlandse concurrentiepositie dan ook vaak sterker dan de Deense.

LITERATUUR

- NN, 1980, Feed and food, statistical yearboek 1980, Brussel, Fefac.
- NN, 1983, De pluimveehouderij in Denemarken, Zwolle, Consulentschap voor de Varkens- en Pluimveehouderij voor Overijssel en de IJsselmeerpolders.
- NN, 1982, Beretning 1981-82, Kopenhagen, Landsutvalget for Fjerkrae.
- Deutsche Geflügelwirtschaft und Schweineproduktion. Diverse artikelen uit de jaren 1979-1983.
- Pluimveehouderij. Diverse artikelen uit de jaren 1977-1983.
- Landbouwwereldnieuws. Diverse artikelen uit de jaren 1977-1983.
- NN, 1981, Hoe is de invoer geregeld in Denemarken, Wereldmarkt 19 maart, EVD.
- Schriftelijke informatie van de Nederlandse Landbouwattaché te Kopenhagen.